

Üleliiduline

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346
88 II

S. V. KAFTANOV

**NÕUKOGUDE INTELLIGENTSI
PATRIOTISMIST**

Nr. 19 (88)

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1951

ÜLELIIDULINE
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

S. V. KAFTANOV

NÕUKOGUDE INTELLIGENTSI PATRIOTISMIST

475

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1951

*Ühingu Kesklektoriumis Moskuas peetud
avaliku loengu stenogramm*

Originaali tiitel:

С. В. Кафтанов.

О патриотизме советской
интеллигенции.

Tõlkinud A. Tamm

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

17739

Nõukogude patriotismi suur jõud

Suure Sotsialistliku Oktoobrerevolutsiooni ettevalmistamise ajaloolistel päevadel ütles seltsimees Stalin, andes vastulöögi kõhklejaile ja revolutsiooni otsestele vaenlastele: «Pole sugugi võimatu, et just Venemaa osutub selleks maaks, kes rajab tee sotsialismile... Tuleb kõrvale heita see iganenud kujutus, et ainult Euroopa võib meile teed näidata.»¹

Kogu järgnev ajalookäik kinnitas täielikult seltsimees Stalini geniaalset ennustust. Venemaa töölisklass liidus kehvtalurahvaga purustas Lenini-Stalini partei juhtimisel esimesena inimkonna ajaloos imperialismi ahelad, kukutas mõisnike ja kapitalistide võimu ning kehtestas 1917. aasta oktoobris nõukogude võimu. Tööraha võit Suure Oktoobri päevil oli alguseks uuele ajastule inimkonna ajaloos — sotsialismiajastule.

Sotsialistliku revolutsiooni võidu tagajärjel kaotati meie maal ekspluateeriva vähemuse ülevõim töörahvahulkade üle. Likvideeriti kõige sügavam vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja omandamise eraviisilise vormi vahel. Klassilise ja rahvusliku rõhumise kaotamine äratas rahvas peituva piiritu jõu ja ande, mida ekspluataatorlikud klassid paljude sajandite jooksul lämmatasid.

Enam kui kolm aastakümnet peab nõukogude rahvas bolševike partei ja oma geniaalse juhi ning õpetaja seltsimees Stalini juhtimisel suurt, maailma-ajaloolise tähtsusega võitlust kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest. Loonud uue, sotsialistliku korra, teinud alatiseks lõpu inimese ekspluateerimisele inimese poolt ja saavutanud hiiglaslikke edusamme sotsialistliku tööstuse arendamisel, põllumajanduse sotsialistlikul ümberkujundamisel ning uue, sotsialistliku kultuuri loomisel, asus meie rahvas avangardsele kohale inimkonna progressiivses arenemises.

¹ J. V. Stalin, Teosed, 3. köide, lk. 185, 186.

Oktoobrirevolutsioon andis rahvale mitte ainult poliitilisi, vaid ka majanduslikke tulemusi. Ta mitte ainult purustas kapitalismi kütked ja andis rahvale vabaduse, vaid lõi ka võimalused jõukaks ja kultuurseks eluks. Sel alusel tekkis, kasvas ja tugevnes nõukogude rahva uus, sügav, ajaloos seninägematu piiritu ustavus oma sotsialistliku isamaa vastu, nõukogude patriotism.

Patriotism, ütles Lenin, üks kõige sügavamaid tundeid, mis on kindlustunud aastasadade ja -tuhandete jooksul, väljendab inimese armastust oma kodumaa vastu. Inimese kiindumus maasse, kus ta sündis, loodusesse, mis teda ümbritseb, rahvasse, kelle poeg ta on, keelesse, mida ta räägib, kõigesse sellesse, mida tema rahvas on loonud materiaalse ja vaimse kultuuri alal — see ongi patriotism.

Suur patriotismitunne jõudis oma tõelise, kõige täielikumana arenguni alles Nõukogude sotsialistliku riigi tingimustes, kus rahva armastust oma kodumaa vastu ei tumesta ekspluateerimine ega sotsiaalne ja rahvuslik rõhumine, nagu see toimus tsaari-Venemaal ja nagu see toimub igal kapitalistlikul maal. Nõukogude sotsialistliku riigi tingimustes nõukogude rahva suur armastus oma kodumaa vastu liitub palava armastusega sotsialistliku korra vastu, kalli Nõukogude riigi vastu, kus on võimul töötav rahvas, liitub piiritu ustavusega bolševike parteile, ääretu armastusega nõukogude rahva suure juhi ja õpetaja seltsimees Stalini vastu.

Ekspluataatorliku ühiskonna tingimustes tumestab töötajate patriotismi kehtiv sotsiaalne ebavõrdsus, ekspluateerimine, see, et võimul on käputäis rahamehi, sotsiaalne alandamine, viletsus, tööpuudus ja kindlusetus homse päeva suhtes. Seepärast on kodanliku korra tingimustes töötava rahva armastus oma kodumaa vastu alati väljendunud ja väljendub praegugi leppimatus võitluses kehtiva korraga, sotsiaalse ja rahvusliku rõhumisega, mis on kodanliku korra lahutamatuks kaaslasteks.

Palavast armastusest oma rahva ja kodumaa vastu ammutavad kõigi maade progressiivsed tegelased jõudu võitluseks sotsiaalse ebaõigluse vastu kodanlikus korras. Armastus oma rahva vastu, kirglik soov näha oma rahvast, oma maad vabana ja õnnelikuna olid revolutsionääridele alati mehisuse allikaks võitluses ekspluataatorite vastu, olid progressiivsete teadlaste, kirjandus- ja kunstitegelaste loominguks vaimustuse allikaks.

Imperialismiajastul on töölisklass üldrahvuslike huvide kõige järjekindlamaks väljendajaks. Proletariaadi revolutsioonilise partei võitlus töölisklassi vabastamise eest on ühtlasi võitlus kogu rahva õnne eest, isamaa võitmiseks kõigile töötajatele.

Venemaal oli bolševike partei kodumaa tuliste patriootide parteiks, kes nägi selgesti meie maa mahajäämuse põhjusi, kes mõistis, mis tõukas meie maa koloniaalse orjastamise teele, millised jõud tuli hävitada, et viia Venemaa vastu õitsengule. Kõiki Lenini ja Stalini teoseid läbib juhtmõttena armastus kodumaa vastu, valmisolek võidelda lõpuni oma patriootliku kohustuse nimel.

Meie kodumaa suurim patrioot V. I. Lenin kirjutas artiklis «Suurvenelaste rahvuslikust uhkusest»: «Meil on kõige valusam näha ja tunda, millist vägivalda, survet ja mõnitamist lasevad tsaaritimukad, aadlikud ja kapitalistid osaks saada meie kaunile kodumaale.»¹

Lenini-Stalini partei pidas rahva ja kodumaa huvide nimel ennastsalgavat võitlust tsarismiga. Bolševike partei juhtis rahva rünnakule kodanlik-feodaalse korra vastu ja viis töörahva suurele võidule Oktoobripäevil. Bolševike partei juhtimisel ehitas nõukogude rahvas üles sotsialismi, saavutas maailma-ajaloolise võidu fašismi üle Suures Isamaasõjas ja viib edukalt lõpule rahvamajanduse taastamise ja arendamise sõjajärgse plaani täitmise.

Bolševike partei ja nõukogude rahva suured juhid Lenin ja Stalin on meie kodumaa tulised patrioodid. Rahva teenimine, võitlus tema vabastamise, tema õnne eest — selle on nende elu ja võitluse mõte.

Vestluses saksa kirjaniku Emil Ludwigiga 13. detsembril 1931. aastal ütles seltsimees Stalin:

«Kui iga samm minu töös töölisklassi ülendamiseks ja selle klassi sotsialistliku riigi kõvendamiseks ei oleks suunatud sellele, et kindlustada ja parandada töölisklassi olukorda, siis peaksin oma elu sihituks.»

Meie kodumaa ajalugu on rikas sangarlike, patriootlike kangelas tegude poolest. Lomonosovi, Belinski, Tšernõševski, Herzeni, Dobroljubovi, Mendelejevi, Tšaikovski, Surikovi, Lobatševski ja paljude teiste teadlaste, kirjandus- ja kultuuritegelaste tegevuses me näeme rahva võrratut teenimist, kõrget patriotismi.

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, I köide, lk. 603.

Kõik progressiivne teaduses, kultuuris ja poliitikas on alati olnud seotud töötajate huvide, rahva huvide teenimisega, seda dikteeris alati tõeline patriotism. Ning rahvas ise on oma ajaloo kriitilistel hetkedel ilmutanud sellist patriotismi jõudu, mille ees ei suutnud püsida mingisugused tõkked.

Võitluses mongolite sissetungi vastu, saksa penirüütlite ja teiste välismaiste vallutajate vastu on vene rahvas korduvalt andnud kodumaa kaitseks peetava ennastsalgava võitluse eeskju.

1812. a. Isamaasõjas, kui Napoleon tungis oma vägedega Venemaa piiridesse, tõsis vene rahvas võitlusse oma maa vabastamiseks välismaisest ikkest. Hangudega ja vikatitega relvastatud rahvas asus partisanisõtta Napoleoni armee vastu. Tolleaegse väljapaistva väejuhi Kutuzovi juhtimisel saavutas Vene armee võidu välismaiste vallutajate üle.

Ekspluataatorlike ühiskondade valitsevad klassid on korduvalt kasutanud rahva õilsat kodumaa-armastust oma kasupüüdlikes huvides. Reaktsiooniline imperialistlik kodanlus on alati püüdnud masside patriootlikust teadvusest välja juurida progressiivseid ühiskondlikke ideaale ja kodaniku-ideid ning muuta patriotismi mugavaks abinõuks rahvusliku vihavaenu õhutamisel, imperialistlike vallutajate tööriistaks.

Ekspluataatorlikele klassidele on võõras tõeline patriotism, armastus oma kodumaa ja rahva vastu. Juba seepärast, et nad oma rahvast julmalt ekspluateerivad, ei saa nad olla patrioodid. Mitte patriotism ei ajenda ekspluataatorlike klasside esindajate tegevust, vaid ahnus, püüid teenida teiste kulul, isikliku rikastumise huvid on nendeks motiivideks, millest juhinduvad ekspluataatorlikud klassid.

Ajaloo on arvukalt näiteid, millest ilmneb, et kapitalistid siis, kui see on neile kasulik, reedavad kodumaa huvid, lähevad kokkuleppele välismaiste vallutajatega, äritsevad oma rahva vabaduse ja auga. Pariisi Kommuuni päevil, kui prantsuse rahvas verest tühjaks joostes kaitset oma vabadust, Prantsusmaa vabadust, läksid kapitalistid kokkuleppele Preisi monarhiaga, et prantsuse rahvast maha suruda. On teada, et vene kodanlus, kes nii lärakalt tõendas oma patriotismi ja kodumaa-armastust, valmistas oma rahvast kartes ette Petrogradi loovutamist sakslastele, ja ainult Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolut-

sioon päästis Petrogradi, päästis kodumaa rahvuslikust orjastamisest, mida talle valmistasid valitsevad klassid.

Ning mida on väärt kõik need kvislingid Norras, petäänid ja lavalid Prantsusmaal, kes omaenese rahva eest kaitset otsides reetsid oma maa huvid, läksid kokkuleppele saksa fašismiga, kauplesid oma rahva au ja vabadusega? Oma maade Ameerika kapitali kolooniateks muutmise alatu poliitika, mida teostavad Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja teiste maade kaasaegsed juhid, näitab veel kord kodanlike ideoloogide patriootliku sõnadetegemise kogu valelikkust, nende poliitika sügavalt rahvavaenulikku iseloomu. Ainult töötav rahvas ja esmajoones töötava rahva kõige revolutsioonilisem klass, töölikklass ja tema ideoloogid on tõelised ja kõige järjekindlamad patrioodid.

Suure Isamaasõja käigus avaldus eriti eredalt meie maa töötajate piiritu armastus oma kodumaa vastu. Nendel rasketel katsumuste aastatel osutas kapitalistlike maade töörahvas eesotsas kommunistlike parteidega vastupanu fašismile, pidas temaga leppimatut võitlust.

On täiesti loomulik, et pärast ekspluataatorlike klasside hävitamist tõuseb laialdaste rahvamasside patriotism uuele, kõrgemale astmele.

Nõukogude võim, vabastanud Venemaa rahvad majanduslikust ja vaimsest orjusest, muutis meie maa tõeliselt vabaks ja iseseisvaks riigiks, rahu ja demokraatia kindlaks kantsiks. Meie maal teostatavate sotsialistlike ümberkorralduste tormilises protsessis muutus ka rahvas ise, kujunedes nende ümberkorralduste aktiivseks jõuks, uue, õnneliku elu loojaks.

Sotsialistliku revolutsiooni võidu tagajärjel omandab rahva rahvustunne printsipiaalselt uue iseloomu. Sotsialistlike rahvuste tekkimisega vabaneb rahvustunne kõigest sellest, mida tõi temasse kodanlike rahvuste arenemine kapitalistliku korra tingimustes.

Seltsimees Stalin õpetab: «Vanade, kodanlike rahvuste varemeil tekivad ja arenevad uued, sotsialistlikud rahvused, kes on palju tihedamini liitunud kui ükskõik misugune kodanlik rahvus, sest nad on vabad lepitamatuist klassivastuoludest, mis laostavad kodanlikke rahvusi, ja nad on palju üldrahvalikumad kui ükskõik misugune kodanlik rahvus.»¹

¹ J. V. Stalin, Teosed, 11. köide, lk. 340—341 (vene keeles).

Ekspluataatorlike klasside hävitamine viis selleni, et ükskõik millisest rahvusest nõukogude inimese teadvuses kodumaa ei ole kujuteldav teisiti kui sotsialistliku kodumaa, kus võim kuulub linna ja maa töörahvale, kus kasvab ja tugevneb rahvaste sõprus, kus on piiramatud võimalused nõukogude inimeste loomingu jõe ja ande õitsenguks.

Nõukogude kord ja Lenini-Stalini partei kasvatasid üles uue põlvkonna nõukogude inimesi, kellel on uued moraalsed omadused. Piiritu armastus kodumaa vastu, kangelaslikkus, kindlus ja mehisus igasugustes katsumustes, tahe võidelda raskuste ületamiseks, riikliku ja ühiskondliku kohuse sügav mõistmine, sihikindlus võitluses kommunismi eest, pulbitsev energia, õilsus, uue tunnetamine, lepimatu suhtumine puudustesse töös, kõigesse, mis alandab inimväärikust, vabanemine kodanlikest eelarvamustest — sellised on nõukogude võimu ja bolševike partei poolt kasvatatud inimeste moraalsed ilmet iseloomustavad põhijooned.

«Kus te leiata sellist rahvast ja sellist maad nagu meil?» ütles A. A. Ždanov. «Kust te leiata inimeste selliseid suurepäraseid omadusi, mida meie rahvas on üles näidanud Suures Isamaasõjas ja mida ta iga päev üles näitab töös, üle minnes majanduse ja kultuuri rahulikule arendamisele ja taastamisele! Iga päev tõuseb meie rahvas järjest kõrgemale ja kõrgemale. Me ei ole täna need, kes olime eile, ja homme pole me need, kes oleme täna. Me ei ole enam need venelased, kes me olime enne 1917. aastat, ja Venemaa ei ole meil enam sama, ning iseloomgi on meil teine. Me oleme muutunud ja kasvanud koos nende suurte ümberkujundamistega, mis meie maa ilme põhiliselt ümber on muutnud.»¹ Nõukogude inimene on valmis andma kogu oma jõu meie sotsialistliku kodumaa edasiseks õitsenguks.

Nõukogude võimu tingimustes väljendub patriotism alati otse ja vahetult rahva aktiivses tegevuses, eelkõige töölisklassi, talurahva ja intelligentsi töövapruses, nõukogude sõjameeste kangelaslikkuses.

See iseloomustab nõukogude patriotismi kui suurt ajendavat jõudu nõukogude ühiskonna arenemises. Kogu Nõu-

¹ Seltsimees Ždanovi kõne ajakirjade «Zvezda» ja «Leningrad» kohta. «Looming» nr. 10/11, 1946.

kogude riigi tekkimise ja arenemise ajalugu on rikas kangelaslikkuse näiteist, palava nõukogude patriotismi avaldumise juhtudest.

Moraalne ja poliitiline ühtsus, mis kujunes meie maal välja ekspluataatorlike klasside likvideerimise tagajärjel, nõukogude rahva koondumine bolševike partei ning juhi ja õpetaja seltsimees Stalini ümber on sügava nõukogude patriotismi eredaiks avaldusteks.

«Nõukogude patriotismi jõud seisab selles,» ütleb seltsimees Stalin, «et tema aluseks ei ole rassilised või rahvuslikud eelarvamused, vaid rahva sügav ustavus ja truudus oma Nõukogude kodumaale ja kõigist meie maa rahvustest töötajate vennalik koostöö. Nõukogude patriotismis ühinevad harmooniliselt rahvaste rahvuslikud traditsioonid ja kogu Nõukogude Liidu töörahva ühised elulised huvid. Nõukogude patriotism ei killusta, vaid vastupidi, liidab kõik meie maa rahvad ja rahvused ühtseks vennalikuks pereks.»¹

Nõukogude patriotism on seepärast patriotismi kõrgeim vorm, mis ajaloos kunagi on eksisteerinud. Ta on nõukogude inimeste uute loominguliste saavutuste ammendamatu allikas.

Kogu sotsialistliku ülesehitustöö ajalugu meie maal on nõukogude rahva Lenini-Stalini partei juhtimisel toimunud ennastsalgava võitluse ajalugu kommunismi ideede võidu, Nõukogudemaa majandusliku ja sõjalise võimsuse tugevdamise ja sotsialistliku kultuuri õitsengu eest. Selle võitluse ajalugu on täis eredaid näiteid kangelaslikkusest töös ja võitluses, kodumaa ennastsalgavast teenimisest, rahva võimsate vaimsete jõudude avaldumisest. Üheks nõukogude inimeste töö- ja lahinguvõitude peamiseks allikaks on alati olnud ja on ka praegu elustav nõukogude patriotism. Nõukogude rahva palav armastus ja ustavus oma sotsialistlikule kodumaale, suurele bolševike parteile kui Nõukogude riigi juhtivale jõule, ustavus ja truudus kommunismi suurtele ideedele on nõukogude ühiskonna liikumapanevaks jõuks.

Nõukogude patriotism on tunne, mis on omane kogu nõukogude rahvale — nii tööliklassile, talurahvale kui ka intelligentsile. Olles efektiivne juba oma olemuselt, avaldub nõukogude patriotism alati nõukogude inimeste reaalseis

¹ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast. Tallinn, 1946, lk. 129.

tegudes, nende töös ja loomingulistes kavatsustes. Töölised väljendavad oma armastust ja ustavust kodumaale üleplaanilise metalli, söe, nafta ja teiste tööstustoodangu liikide tonnidega, uute saavutustega kõigil tööstuse ja transpordi aladel, tööviljakuse tõstmisega. Nõukogude talupoja juures kehastub patriotism ennastsalgavas võitluses suurte vilja-saakide eest, loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise ja põllumajanduse edasise õitsengu eest. Ning nõukogude intelligents ei kujutle oma patriootliku kohustuse täitmist teisiti, kui uute teaduslike avastuste, uue tehnika arendamise ja isamaa kultuuri igakülgse rikastamise teel. Nõukogude intelligents võtab osa mitte ainult materiaalsete väärtuste loomisest, vaid ta on ka tähtsaimaks vaimseid väärtusi loovaks jõuks. Vaimsete väärtuste loomisel on aga otsustavaks teguriks ideeline suunitus, oskus lähtuda kõiges Lenini-Stalini partei huvidest, nõukogude rahva huvidest.

Millisel alal ka töötab nõukogude haritlane: kas ta loob kirjanduslikku teost või kirjutab teaduslikku tööd, loob maalikunsti või skulptuuri valdkonda kuuluvaid teoseid või teostab kasvatustööd koolis, kõrgemas õppeasutuses, loob uusi masinaid ja aparate või teeb propagandatööd — kõikjal juhindub ta bolševike partei poliitikast, mis on nõukogude korra eluliseks aluseks, lähtub rahva huvidest, Nõukogude riigi huvidest.

Nõukogude Liit on maa, mis näitas kõigile maailma rahvastele kätte tee sotsialismile. Meie maa on rahu lipukandja. Ülemaailmse rahupooldajate kongressi Stokholmi üleskutsele kirjutas alla rohkem kui 115 miljonit nõukogude kodanikku. Nõukogude Liidu töötajad häbimärgistasid välismaiseid agressoreid, kes algatasid röövsõja korea rahva vastu, ja nõuavad välismaiste vägede väljaviimist Koreast. Nõukogude inimeste võitlus rahu eest, kommunismi eest on innustavaks näiteks kõigile, kes siiralt taotleavad rahu, vabadust, demokraatiat ja sotsialismi.

Intelligentsi väljapaistev osa Nõukogude riigis

Sotsialistliku revolutsiooni võidu tagajärjel toimusid meie maal põhjalikud muudatused kõigil sotsialistliku ülesehitustöö aladel. Nõukogude rahvas rajas suure bolševike partei ning Lenini ja Stalini juhtimisel maailmas kõige demokraatlikuma ja kõige progressiivsema ühiskondliku ja riiki-

liku korra, rajas uut tüüpi riigi — Nõukogude sotsialistliku riigi. Lenini töö geniaalse jätkaja, meie juhi ja õpetaja seltsimees Stalini juhtimisel ehitas nõukogude rahvas üles sotsialismi.

Lühikese ajaloolise perioodi vältel kindlustas partei poliitika meie maa muutumise mahajäänud agraarmaast suureks tööstusriigiks. Koos nõukogude sotsialistliku tööstuse kasvuga kasvasid, karastusid ja tugevnesid Nõukogudemaa töölisklass, talurahvas ja intelligents. Meie maa töörahvas teab, et ta töötab mitte kapitalistidele, vaid endale, oma riigile, ja see sisendab temale suurt ustavust oma kodumaale, õilsat patriotismi, innustab teda uutele töövõitudele sotsialistliku kodumaa auks.

Bolševike partei juhtimisel teostas nõukogude rahvas suure pöörde põllumajanduses. Nõukogude kord vabastas talupojad sajandeid kestnud orjusest mõisniku ja kulaku juures. Kolhoosikord viis nõukogude talupojad sotsialistlikule arenemisteele, avas piiramatud võimalused suure produktiivsusega masinate rakendamiseks põllumajanduses, eesrindliku mitsuurinliku agronoomia- ja zootehnilise teaduse kõigi saavutuste kasutamiseks.

Kolhoosikord sai nõukogude küla majandusliku ja kultuurilise õitsengu ning talupoegade-kolhoosnikute jõuka ja kultuurse elu aluseks. Need ümberkorraldused muutsid põhjalikult talupoegade elu. Nõukogude küla on üles kasvatanud arvuka hulga sotsialistliku töö kangelasi, Stalini preemia laureaate ja Nõukogude riigi väljapaistvaid tegelasi.

Uus ühiskondlik ja riiklik kord kutsus esile ka uue, sotsialistliku kultuuri, mis sai esmakordselt inimkonna ajaloos rahva omandiks ja mis kajastab nõukogude inimeste mitmekülgsust, rahva huvides arenevast ja kõrgeil, kaasaja kõige eesrindlikemal ideedel — marksismi-leninismi ideedel — põhinevat vaimuelu.

Vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik nõukogude kultuur on kõrgemat tüüpi kultuur ja tähistab uut ajastut üldinimliku kultuuri arenemises.

Oma aruandekõnes ÜK(b)P XVIII kongressil ütles seltsimees Stalin, et meil on tekkinud «uus rohkearvuline nõukogude intelligents, kes on tulnud töölisklassi, talupoegade ja nõukogude teenistujate ridadest, liha meie rahva lihast ja veri meie rahva verest, — intelligents, kes ei tunne ekspluatatsiooni iket, kes vihkab ekspluataatoreid ja on valmis tões ja õiguses teenima NSV Liidu rahvaid.

Ma arvan, et selle uue, rahvaliku, sotsialistliku intelligentsi tekkimine on meie maal toimunud kultuurirevolutsiooni kõige tähtsamaid tulemusi.»¹

Nõukogude intelligentsi arvuka kaadri loomine tagas sotsialistliku ülesehitustöö tähtsaimate ülesannete eduka lahendamise. Praegu pole teaduse ja tehnika alal sellist probleemi, mida me ei suudaks lahendada omal jõul, nõukogude teadlaste, inseneride ja tehnikute abil. Sellise keerulise probleemi, nagu aatomisese energia kasutamine, edukas lahendamine on selle veenvaks tõestuseks.

Meie maa teaduslikule ja tehnilisele intelligentsile kuulub paljude suurte avastuste ja ülemaailmse tähtsusega tehniliste leiutuste au. Igal aastal toimuv Stalini preemiate omistamine on kujukaks tõendiks nõukogude rahva hiiglasuurest loomingulisest vaimustusest, nõukogude intelligentsi kaadri loomingulistest saavutustest.

Nõukogude rahva ja suure Lenini-Stalini partei poolt üleskasvatatud nõukogude intelligents teenib ustavalt oma rahvast, oma riiki, kommunismi ehitamise suurt üritust. Sotsialistliku ülesehitustöö kõigil aladel annab nõukogude intelligents oma hiiglasuure panuse kommunismi eest võitlemise ühisesse üritusse.

Pingelises loomingulises töös sõjaeelsete stalinlike viis-aastakute aastail, hiljem aga Suure Isamaasõja perioodil omandas meie intelligents rikkalikke poliitilisi ja tehnilisi kogemusi ning kasvas ja karustus määratult. Koos oma rahvaga, ilmutades üllast nõukogude patriotismi, ehitas intelligents rahuliku töö aastail üles uut ühiskonda ja kaitses sõja-aastail oma kodumaad.

Suure Isamaasõja perioodil andis nõukogude intelligents kogu oma iõu, kogemused ja teadmised vaenlase kiiremaks purustamiseks, aitas vastavalt sõja nõuetele ümber kujundada tööstust ja põllumajandust ning varustada armeed kõige vajalikuga võidu saavutamiseks.

Sõjaaja raskeis tingimustes jätkas meie intelligents nõukogude teaduse rikastamist uute saavutustega, relvastas tööstust tootlikkuse suurendamise uute viisidega, lõi armee jaoks uusi lahingumasinate, aparaatide ja relvastuse liike. Nõukogude intelligents andis oma loomingulise tööga hindamatu panuse vaenlase purustamiseks. Nõukogude

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 517.

intelligentsi kangelaslik töö sõja-aastail pälvis nõukogude rahva juhi ja õpetaja seltsimees Stalini kõrge hinnangu.

«Töölisklassist ja talurahvast,» ütles seltsimees Stalin oma kõnes Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 26. aastapäeval, «ei jää rinde abistamisel maha ka meie intelligents. Nõukogude intelligents töötab ustavalt meie maa kaitse heaks, täiustab lakkamatult Punaarmee relvastust, tootmistehnikat ja -organisatsiooni. Ta abistab töölisi ja kolhoosnikuid tööstuse ja põllumajanduse tõstmisel ning arendab sõjaolukorras nõukogude teadust ja kultuuri.

See teeb au meie intelligentsile.»

Innustatuna ajaloolisest võidust saksa fašismi ja jaapani imperialismi üle ning vaimustatuna seltsimees Stalini poolt kavandatud maa edasise ümberkujundamise suurejoonelisest programmist, lülitus nõukogude intelligents sõjajärgseil aastail uute ülesannete, rahvamajanduse taastamise ja edasise arendamise ning nõukogude teaduse, tehnika, kirjan-duse, kunsti ja rahvahariduse taseme edasise tõstmise üles-annete lahendamisse.

Suureks ajendavaks jõuks nõukogude intelligentsi loo-mingulises töös on tema kõrge patriotism, tema armastus oma kodumaa vastu, armastus ja ustavus Nõukogude riigile, bolševike parteile ja selle juhile seltsimees Stalinile. Mitte ühelgi teisel maal maailmas ei ole intelligents oma patriootlikust kohustusest nii selgesti teadlik kui Nõukogude riigi tingimustes.

Paljude sajandite kestel unistasid inimkonna parimad esindajad sellest, et luua rahva jaoks, oma kodumaa jaoks. Kuid see ei saanud olla teostatav kodanliku riigi tingimus-tes. «Kodanlus,» kirjutasid K. Marx ja F. Engels «Kommunistliku partei manifestis», «on kiskunud pühadusesära kõi-gilt tegevusaladelt, mida seni peeti auväärseiks ja milledele vaadati vaga värinaga. Arsti, juristi, papi, luuletaja, teadus-mehe on ta muutnud oma maksetavaiks palgatöolisteks.»¹ Paljud kultuuritegelased maksid eluga oma püüde eest teenida rahvast, arendada inimkonna progressi nimel tõelist teadust ja kultuuri.

Kapitalistliku korra tingimustes töötab ja loob intelligents mitte rahva jaoks, vaid kapitalistide klassi rikastamiseks. Alles Nõukogude riigis sai intelligents esmakordselt võima-

---

¹ K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partei manifest. Tallinn, 1951, lk. 33.

luse töötada mitte kapitalistide rikastamiseks, vaid rahva jaoks, oma kodumaa õitsenguks, kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

Meie maal teostatakse edukalt kommunistliku ülesehitustöö ajaloolist ülesannet — kaotada piir vaimse ja füüsilise töö vahel tööliklassi kultuurilis-tehnilise taseme võimsa tõusu alusel insener-tehniliste töötajate tasemeni. Edukalt omandavad nõukogude kolhoosnikud agronoomilisi, zootehnilisi ja tehnilisi teadmisi.

Bolševike partei ja Nõukogude riik püüavad igati tõsta kogu nõukogude rahva kultuuritaset. Selleks on meil loodud üldhariduslike koolide, erialaste koolide ja kursuste, tehnikumide ning kõrgemate õppeasutuste lai võrk, kus õpib üle 55 miljoni inimese. Kümned miljonid nõukogude inimesed täiendavad lakkamatult oma teadmisi, õppides mitmesugustel kursustel, stahaanovlikes koolides, ringides, parteilise ja komsomoli haridustöö võrgus. Kui arvestada kogu seda õppijate hulka, siis võib liialdamata ütelda, et meie maal õpib ligi pool kogu elanikkonnast.

Nõukogude rahva kultuuritaseme selline tõus lähtub Nõukogude sotsialistliku riigi olemusest enesest, seda dikteerivad sotsialistliku ülesehitustöö tungivad vajadused ja meie rahvamajanduse kõigi harude tehnilise varustatuse ääretu kasv, mis nõuavad kümneid miljoneid kõrge kultuurilise ja tehnilise tasemega inimesi.

Mida kaugemale jõuab meie maa teel kommunismi poole, seda suuremat osa etendab teadlaste loominguline töö, kogu nõukogude intelligentsi töö, kelle read kasvavad aastast aastasse veel suuremas ulatuses kui seni.

Väsimatult arendada meie teadust, tehnikat ja kultuuri on nõukogude intelligentsi patriootlik kohus

Teadus ja kultuur on meie maal saanud ääretud arene misvõimalused. Nõukogude rahvas ehitab kõige eesrindlikuma teooria, marksismi-leninismi teooria alusel kommunistlikku ühiskonda, tuginedes kõigile teaduse ja kultuuri saavutustele. Kõik inimkonna poolt paljude aastatuhandete kestel saavutatud kogemused ning teadmised kasutatakse ära kommunismi helge hoone ehitamiseks.

Nõukogude rahvas ja nõukogude teadlased, võttes kriitiliselt üle mineviku pärandit, loovad ja arendavad eesrind-

likku sotsialistlikku kultuuri ja teadust, mis on kutsutud teenima rahvast, andma talle kõik oma saavutused.

Sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku perioodil langevad nõukogude intelligentsile eriti tähtsad ülesanded.

Intelligents peab tagama tööstuse, transpordi ja põllumajanduse uute arenemisteede uurimise, peab tagama uute, kõrgeideeliste kunsti- ja kirjandusteoste loomise, mis kutsuvad minema edasi, kasvatavad nõukogude rahvast kommunismi vaimus. Intelligentsil on erakordselt tähtis, välja paistev osa meie riigiaparaadis, masside kasvatamisel ning võitluses kapitalismi igandite hävitamise eest inimeste teadvuses.

Igale teaduslikule töötajale, näitlejale, kirjanikule, kunstnikule ja pedagoogile on meie maal loodud kõik vajalikud tingimused viljakaks loominguliseks tööks. Kunagi pole ühegi teise maa intelligentsil olnud ega ole sellist riigi ja rahva toetust kui meie maal, kus rahvas lõi kõik tingimused tema loominguliseks tööks. Teaduse, kunsti ja kirjanduse alal töötajad, inseneride, arstide, pedagoogide, majandusteadlaste, juristide, agronomide jt. arvukas armee on ümbritsetud üldrahvaliku armastuse ja tähelepanuga. Paljud nõukogude intelligentsi esindajad on NSV Liidu Ülemnõukogu, liiduvabariikide ülemnõukogude ja kohalike võimuorganite saadikud. Paljud rahvaliku intelligentsi esindajad on autasustatud Nõukogude Liidu ordenitega, neile on omistatud sotsialistliku töö kangelase ja Stalini preemia laureaadi kõrge nimetus. Nõukogude intelligents peab oma patriootlikuks kohuseks teha loomingulise töö igal alal kõik mis võimalik meie kodumaa õitsenguks, nõukogude rahva auks.

Nõukogude teadlased on andnud hiiglasuure panuse inimteadmiste kõigil aladel. Seltsimees Stalini üleskutse — «... lähemal ajal mitte ainult järele jõuda teaduse saavutustele väljaspool meie maa piire, vaid need ka ületada»¹ — leidis ulatusliku vastukaja teadusliku intelligentsi keskel. See fakt, et Nõukogude Liit lühikese ajaga avastas aatomienergia kasutamise saladuse, on eredaks tõendiks sellest, kui kiiresti viiakse ellu seltsimees Stalini sõnad. 10 aasta kestel, mis on möödunud väljapaistvate tööde eest teaduse,

¹ J. Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. Tallinn, 1950, lk. 20.

lejutamise, kirjanduse ja kunsti alal antavate Stalini preemiade asutamisest, on nõukogude intelligents saavutanud suuri edusamme. Stalini preemia laureaate on juba rohkem kui 5000, preemiatega autasustatud tööde iseloom aga näitab, kui laiahaardeline on nõukogude intelligentsi loominguiline tegevus. Suurimatest universumi probleemidest üksikute tootmisprotsesside konkreetsete tehniliste täiustusteni — selline on nõukogude teadlaste tegevuse tõepoolest grandioosne ulatus.

On iseloomulik, et suur osa 1950. aastal Stalini preemiaga autasustatud töödest on pühendatud füüsikale, mis on kogu kaasaegse tehnika teaduslikuks aluseks, töömahukate protsesside ulatusliku mehhaniseerimise probleemidele, looduse ümberkujundamise stalinliku plaani täitmisega seotud probleemidele jne. Kirjandusteosed, millega nõukogude kirjanikud rikastavad oma maad, kõnelevad sellest, et küsimused uue inimese kujunemisest, võitlusest mineviku iganditega inimeste teadvuses ja kommunistliku kasvatusede ideed on saanud peamisteks ideedeks kaasaegsele nõukogude kirjandusele, mis püüab võimalikult paremini kaasa aidata kommunismi ehitamise üritusele.

Eesrindlike inimeste autasustamine Stalini preemiatega teaduse, tehnika, kirjanduse ja kunsti alal osutab partei ja valitsuse erakordsele tähelepanule ja hoolitsusele nõukogude intelligentsi eest, kes annab rahvale kogu oma jõu ja teadmised ning võtab aktiivselt osa kommunistliku ühiskonna ülesehitamisest.

Meie edusammud on suured, kuid nõukogude inimesed ei rahuldu kunagi saavutatuga. Vastupidi, iga saavutus innustab neid võitlusele uute võitude ja uute saavutuste eest.

Riigi rahvamajanduse arendamise pikaajaline grandioosne plaan, mille kavandas seltsimees Stalin oma ajaloolises kõnes Stalini valimisringkonna valijatele, asetab meie rahvale ja meie intelligentsile lähimateks viisaastakuteks suurejoonelised ülesanded rahvamajanduse arendamise alal.

Nõukogude rahvas püüab igati tõsta veelgi kõrgemale materiaalse tootmise taset, saavutada uusi võite kultuuri alal. Seda suudab ta ainult kaasaegse teaduse saavutustele tuginedes. Seepärast omandab nõukogude intelligentsi teaduslik uurimistöö, tema loominguiline töö üha suurema tähtsuse. Nõukogude teadlased relvastavad meie rahvast võitluses kommunismi lõpliku võidu eest teaduse saavutus-

tega. Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini suur õpetus valgustab eredalt meie rahvale teed kommunismile. Nõukogude teadus relvastab meie rahvast uute töömeetoditega, uute, täiuslikumate masinate, seadeldiste ja aparaatidega, mis võimaldavad märgatavalt tõsta töötotlikkust, suurendada tööstustoodangu väljalaset, relvastada meie kolhoosnikuid eesrindliku agrobioloogiaga, põldude viljakuse tõstmise ja loomakasvatuse produktiivsuse suurendamise kõige efektiivsemate meetoditega.

Kuid millised ka olid meie edusammud minevikus, me peame vaatama tulevikku. Tulevik aga nõuab meilt tootmistehnika edasist täiustamist, kõigi teaduse saavutuste juurutamist tööstusse ja transporti, töötotlikkuse igakülgset tõstmist ning materiaalsete ja vaimsete väärtuste külluse loomist, milleta ei ole võimalik üles ehitada kommunistlikku ühiskonda.

Ilmutada novaatorlust, murda vananenud traditsioone ja norme ning julgelt viia edasi tehnilist mõtlemist, luua uusi tööpinke ja mehhanisme, mis vastavad tootmise kasvavale tasemele ja kommunismi ehitamise suurtele ülesannetele — see on tehniliste teaduste alal töötajate, teadlaste, inseneride ja tehnikute aukohus.

Nõukogude tehniline mõte on kõige eesrindlikum tehniline mõte. Ta ei tunne tõkkeid, mida eraomandus ning üksikute monopolistlike rühmituste omakasupüüdlidud huvid asetavad tehnilise arenemise teele kapitalistlikes maades.

Nõukogude Liidus on kõrvaldatud takistused teaduse ja tehnika saavutuste juurutamisel tootmisse. Valitsus ja partei on eluliselt huvitatud tehnika arenemisest, sest see soodustab töötava rahva materiaalse ja kultuurilise heaolu edasist tõusu, meie riigi majandusliku võimsuse ja kaitsevõime tugevnemist. Kui meil mõnikord novaatorid tehnika alal põrkavadki kokku mõningate takistustega, siis on see tavaliselt seletatav veel lõplikult väljajuurimata bürokraatlike moonutustega, millega meil peetakse halastamatut võitlust.

Nõukogude kord lõi piiramatud võimalused tootmistehnika arenemiseks ja uusimate saavutuste rakendamiseks rahvamajandusse, maa tootlike jõudude arenemiseks. Selle tulemuseks on nii ulatuselt kui ka tempolt seninägematu tehniline progress, mis teostub meie maal.

On jäänud kaugele need ajad, kui meie maad loeti tehniliselt mahajäänuks. Nõukogude Liit on muutunud võim-

saks tööstusriigiks paljude uute tööstusharudega, nagu lennukiehitus, laevaehitus, autoehitus, täppismasinat ehitus, aparaadiehitus, põllumajandusmasinate ehitus, raskemasinate ehitus ja paljud teised tööstusharud.

Stalinlike viisaastakute kestel on Nõukogudemaast saanud üks maailma kõige eesrindlikumaid tööstusmaid. Suur Isamaasõda näitas, et Nõukogude Liit suutis luua kõik vajaliku võidu saavutamiseks, nõukogude lennukid, tankid ja relvastus aga ületasid paljudel juhtudel vaenlase tehnika. Selles ilmnes meie riikliku korra üleolek kapitalistlikust korrast, nõukogude intelligentsi insener-tehnilise mõtte küpsus ja keerulisimadki tehnikaharud omandanud tööliklassi tehniline valmisolek.

Ülesanded uue tehnika arendamise ja selle juurutamise alal tootmisse on äärmiselt suured. Teatavasti koostati rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan just arvestades teaduse uusimate saavutuste juurutamist tootmisse. Praegu aga, saavutatud edusammude alusel, tõusevad need ülesanded esile veel suurema jõuga.

Võib viidata mitmele näitele. Võtame näiteks mäetööstuse. Siin rakendatakse hiiglasuures ulatuses abinõusid töömahukate protsesside mehhaniseerimiseks kaevandustes ja šahtides, luuakse mitmesuguse võimsusega soonimismasinat uusi konstruktsioone ja mäekombaine, võetakse tarvitusele mitmekohalist puurimist, mehhaniseeritakse söe, maagi jms. lahtiraiumist ja väljavedu. Töömahukate protsesside edasine mehhaniseerimine mäetööstuses on selle rahvamajandusharu uue võimsa arenemise tähtsaim allikas ning samuti abinõu kaevurite töö kergendamiseks.

Suuri tehnilisi probleeme lahendatakse praegu energeetika alal. Uutmoodi lahendatakse elektrienergia suurtele kaugustele edasiandmise küsimust. Automaatsete soojusenergeetiliste jaamade ja hüdroenergeetiliste jaamade uute konstruktsioonide väljatöötamine, söe automaatse etteandmise ja šlaki automaatse eemaldamisega kõrgrõhu-katelde sisseviimine tootmisse ning rida teisi tehnilisi täiustusi — kõige sellega tegeleb nõukogude energeetikute, kellel on piiramatud võimalused kaasaegse metallurgia, soojustehnika, metallide füüsika ja termodünaamika kõigi saavutuste kasutamiseks, tehniline mõte.

Suurte saavutuste poolest paistab silma masinaehituse alal töötava tehnilise intelligentsi töö. NSV Liidus on loodud mitut operatsiooni teostavate, automaatsete, kõige täp-

semate ja keerukamate tööpinkide suurepäraseid konstruktsioonid, mida varem ei toodetud ei meie maal ega ka teistes maades. Üheks kõige silmapaistvamaks uuenduseks on tööpinkide vooluliinide loomine koos automaatika ja telemehaanika kasutamisega. Tööpingiehituse ees seisavad suured ülesanded. Nõukogude tööpinkide edasisest täiustamisest ning nende laialdasest kasutuselevõtmisest rahvamajanduses oleneb masinaehituse kõigi harude arenemine, olenevad paljud meie edusammud.

Meie kodumaa ja meie relvastatud jõudude võimsuse edasine tugevdamine ning armee varustamine esmaklassilise tehnikaga on rahu säilitamise ning sotsialismimaa ja rahvademokraatia maade inglise-ameerika sõjaõhutajate võimalike kallaletungide vastu kaitsemise tähtsaimaks tingimuseks. See peab innustama meie tehnilist intelligentsi saavutama, et Nõukogude Liidul ka edaspidi oleks igal sõjatehnika alal ülekaal kapitalistlike riikide suhtes.

Meie päevil luuakse materiaaletehnilist baasi järkjärguliseks üleminekuks kommunismile. Ikka suurema tähtsuse omandavad sellised teaduslik-tehnilised probleemid, nagu automaatse reguleerimise ja automaatse juhtimise ulatuslik rakendamine tootmises, tootmise voolumeetodi levitamine, s. o. kõik see, mis soodustab töötotlikkuse tõusu ja töötingimuste paranemist. Nõukogude insener-tehniline intelligents peab pühendama suurimat tähelepanu nende eesrindlike meetodite läbitöötamisele ja rakendamisele kõigis rahvamajanduse harudes.

Nõukogude tehnilise mõtte edasine õitseng on võimalik ainult siis, kui meie maal arenevad edukalt kõik täppisteaduste alad, kõigepealt füüsika. Nõukogude võimu aastail on füüsika meil eriti laialdaselt arenenud. On loodud teadliku uurimise instituutide ulatuslik võrk, suure ulatuse on võtnud teadliku kaadri ettevalmistamine. Arendades teadust on nõukogude füüsikud tuginenud meie isamaa teadlaste silmapaistvale panusele teaduses. Nende teadlaste hulgas on meie kodumaa esimese füüsiku Mihhail Vassiljevits Lomonossovi nimi, kuulsate õpetlaste Stoletovi, Umovi, Jablotškovi ja Popovi nimed, kelle avastused moodustavad kodumaise teaduse kullafondi. Nõukogude teadlased on saavutanud suurt edu tahkete kehade füüsika, optika, radiofüüsika ja aineehituse-füüsika alal ning füüsikateaduse teistel tähtsamatel aladel. Kuid nõukogude füüsikute ees seisavad erakordselt vastutusrikkad ülesanded. Me elame aatomi-

energia sajandil, raadiolokatsiooni sajandil, elektronmikroskoobi sajandil. Kõik need suured avastused rajavad uusi teid teaduses, loovad aluse uutele tehnikaharudele. Pole sellist tööstusala, mis ei tugineks füüsika kaasaegsetele avastustele ja saavutustele. Seepärast omandab füüsikute edukas tegevus meie päevil hiiglasuure tähtsuse.

Nõukogude bioloogide ja agronoomide patriootlikuks kohuseks on Mitšurini ideede edasine arendamine, eesrindliku materialistliku bioloogia ulatuslik rakendamine põllumajanduse praktikasse ja sel alusel kolhoosipõldude viljakuse tõstmise, loomakasvatuse alal tõupuhtuse parandamise ning põllumajandussaaduste külluse loomise ülesande lahendamine.

Bioloogia teoreetilised alused on ka nõukogude meditsiini arenemisbaasiks. Meie maal on tervishoid saavutanud hiiglasuurt edu. Haiglale, ambulatooriumide, sanatooriumide, kliinikute ja meditsiiniliste teaduslike asutuste laialdane võrk väljendab kujukalt partei ja valitsuse hoolitsust töötava rahva tervise eest. Seltsimees Stalini tuntud väljenduse järgi on kõige hinnalisemaks kapitaliks meie maal inimene. Nõukogude valitsuse tegevust iseloomustab sügav armastus nõukogude inimese vastu, stalinlik hoolitsus tema tervise eest, tema elu- ja töötingimuste parandamise eest.

Kõrgele arenemisastmele on jõudnud nõukogude arstiteadus. Tuginedes geniaalsete vene arstiteadlaste Pirogovi, Setšenovi, Pavlovi ja paljude teiste õpetlaste pärandile on nõukogude teadlased tõstnud kõrgele progressiivse suuna lipu arstiteaduses ja rikastanud arstiteadust uute saavutustega.

Arstiteaduse alal töötajate patriootlikuks kohuseks on arstiteaduse edasine arendamine. Tuginedes kodumaise teaduse saavutustele ja kõigepealt suure Pavlovi väljapaistvatele töödele, töötavad nõukogude arstiteadlased välja mitmesuguste haiguste uusi, täiuslikumaid diagnoosimis- ja ravimeetodeid. Kõigile bioloogia-, keemia- ja füüsikateaduse saavutustele tuginedes peavad arstiteaduse alal töötajad veel visamalt töötama profülaktika ja haiguste ravimise probleemide kallal.

Suur au ja vastutusrikkad ülesanded langevad osaks ühiskonnateaduste alal töötajatele. Nõukogude ajaloolased, filosoofid, majandusteadlased, kirjandusteadlased ning õigusteaduse esindajad peavad oma töödes avama meie stalinliku ajastu sündmuste mõtte, üldistama hiiglasuured koge-

mused, mida nõukogude rahvas on kogunud bolševike partei ja rahva geniaalse juhi seltsimees Stalini juhtimisel võitluses kommunismi ülesehitamise eest.

Teadusliku loomingu suureks eeskujuks on Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini tööd. Nad relvastavad meie kaadrit marksismi-leninismi revolutsioonilise õpetusega, innustavad ühiskonnateaduste alal töötajaid uute küsimuste läbitöötamisele, mis lähtuvad kommunismi eest peetava võitluse vajadustest.

Nagu teada, on paljud tööd ajaloo, majandusteaduse ja õigusteaduse alal autasustatud Stalini preemiaga. Kuid veel suuremad ülesanded seisavad ees. Ühiskonnateaduste alal töötajate patriotlik kohus on arendada ja rikastada marksistlik-leninlikku teooriat uute järelduste ja üldistustega, arendada seda, aidata kaasa meie rahva relvastamisele marksistlik-leninliku teooriaga ning kapitalistlike igandite kaotamisele inimeste teadvuses, sügavamalt avada meie riikliku ja ühiskondliku korra ning nõukogude kultuuri ülevust ja progressiivsust ning nende üleolekut eraomanduslikust ja eksploatatsiooni-korrast, kapitalismi manduvast kultuurist.

Tuleb likvideerida mahajäämus ühiskonnateaduste alal tehtavas teoreetilises töös. Masside sotsialistliku teadlikkuse pidev kasvamine esitab üha suuremaid nõudmisi ideoloogilisele tööle. Kommunismi eest peetava võitluse edasised ülesanded nõuavad saadud kogemuste üldistamist, uute kommunistliku ülesehitustöö praktikas üles kerkivate probleemide läbitöötamist. Ei saa leppida üksikute teaduslike töötajate argpükslikkusega teoreetilises töös, kes püüavad eemalduda kaasaja aktuaalseist probleemidest.

Suured ülesanded seisavad kirjanduse ja kunsti alal töötava intelligentsi ees. Ilukirjanduse osa rahva kommunistlikus kasvatuses on erakordselt suur. Hoolsalt kogudes meie eius uue, progressiivse, sündiva võrseid, näidates neid arenemises, perspektiivis ning piitsutades kapitalistlikke igandeid inimeste teadvuses, teevad nõukogude kirjanikud hindamatu tähtsusega tööd — nad aitavad kaasa uue inimese, kommunismiajastu inimese vaimse pale kujunemisele. Sama võib öelda ka nõukogude muusika, maalikunsti ja teatri alal ning teistel kunstialadel töötajate õilsate ülesannete kohta.

Suure tähtsusega ülesanded seisavad rahvahariduse õilsal alal töötava nõukogude intelligentsi arvuka hulga ees.

Nõukogude õpetajad, kõrgemate õppeasutuste ja tehnikumide õppejõud kasvatavad kommunismiehitajate uut põlvkonda. Nõukogude pedagoogid peavad kasvatama meie noorsugu piiritu ustavuse vaimus Lenini-Stalini partei suurtele ideedele, tulise nõukogude patriotismi vaimus.

Millist meie intelligentsi tegevusala me ka vaatame, — kõikjal avanevad suurejoonelised perspektiivid, kõikjal tuleb lahendada hiiglasuuri ülesandeid. Neid ülesandeid saab lahendada seda edukamalt, mida selgemini nõukogude intelligents endale ette kujutab meie kodumaa homset päeva ja kogu maailma rahvaste arenemisteed kommunismile.

Kunagi elas kommunism ainult inimkonna parimate esindajate unistustes. Marx ja Engels muutsid kommunismi unistusest ja utopiast teaduseks. Kommunism sai tööliklassi revolutsiooniliseks teooriaks, lahingulipuks võitluses kogu töörahva vabastamise eest. Nüüd on saabunud uus ajastu, kus tänu Lenini ja Stalini ning nende loodud bolševike partei väljapaistvale teoreetilisele ja praktilisele tegevusele pole kommunism enam ainult teooria, vaid ka miljoniliste masside praktiline tegevus, nende teadlik loov töö. Ning ainult see teaduse ja kultuuri alal töötaja, kes läheb iga küsimuse lahendamisele kommunismi eest peetava võitluse seisukohalt, kes annab kõik oma teadmised ja jõu selleks, et kiirendada selle kommunistliku homse lähendamist oma rahvale, võib arvestada tõelist edu ning tänulikku vastukaja oma tegevusele rahva seas.

Ei ole sellist teadusala, kus kommunismi ülesehitamine ei püstitaks uusi ülesandeid, mille suuruse ees kahvatuvad mineviku saavutused. Kujutlused, mis on kujunenud varem ajal, osutuvad sageli vastuvõtmatuiks uutest tingimustest. Sellest lähtub ka see üleskutse julgeks novaatorluseks, julgeiks sammudeks teaduslikus töös, millega pöördub meie nõukogude intelligentsi poole bolševike partei.

Bolševistlik parteilisuus ideoloogias on nõukogude intelligentsi patriotismi kõrgeim väljendus

Nõukogude patrioot lähtub töös alati oma sotsialistliku maa ning oma sotsialismi ehitava rahva huvidest. Nende huvide lõplikuks teaduslikuks väljenduseks aga on bolševike partei ja Nõukogude valitsuse poliitika, mis põhineb revolutsioonilisel teoorial, Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini suurel õpetusel.

Intelligentsi tegevus võib olla edukas ainult sellel tingimisel, kui ta juhindub järjekindlalt bolševike partei poliitikat, Nõukogude riigi huvidest ning marksistlik-leninlikust teooriast, oskab kasutada kõiki selle teooria tähtsamaid seisukohti oma praktilises töös. Just seepärast pühendab Lenini-Stalini partei sellist erakordset tähelepanu nõukogude intelligentsi kaadri relvastamisele ühiskonna arenemise, proletaarse revolutsiooni ning sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise seaduste tundmisega, seaduste, mis moodustavad marksistlik-leninliku teaduse olemuse.

Marksismi-leninismi tähtsaimaks printsiibiks on ideoloogia parteilisuse printsiip. Seni, kuni maailmas eksisteerivad vaenulikud klassid antagonistlike, lepitamatute huvidega, ei saa olla ideoloogiat, mis seisaks väljaspool klassivõitlust. «... Ühiskonna väimse elu kujunemise allikat, ühiskondlike ideede, ühiskondlike teooriate, poliitiliste vaadete ja poliitiliste asutuste tekkimise põhjust tuleb otsida,» õpetab seltsimees Stalin, «mitte ideedes, teooriates, vaadetes ja poliitilistes asutustes enestes, vaid ühiskonna materiaalse elu tingimustes, ühiskondlikus olemises, mille kajastuseks on need ideed, teooriad ja vaated...» Marksism-leninism näitas, et kui kodanliku kirjanduse ja teaduse esindajad kõnelevadki, nagu seisaks ideoloogia klassidest kõrgemal ja oleks sõltumatu parteilistest huvidest, siis tehakse seda ainult eesmärgiga varjata ebaõiglast üritust, mida teenib kodanlik teadus ja kultuur, maskeerida tema täielikku sõltuvust kapitalistidest.

Millisest klassidest kõrgemal seisvast teadusest võib juttu olla näiteks Ameerikas, kui seal 90 protsenti õpetlastest töötab suurte imperialistlike firmade laboratooriumides, keda need firmad finantseerivad, kontrollivad ja suunavad? Millisest ideoloogia parteitusest võib juttu olla kaasaegseis kapitalistlikes maades, kus iga teaduse humanistlikke printsiipe kaitsev idee kuulutatakse mässuliseks, kus toetatakse ainult seda, mis teenib imperialismi huve? Loosung ideoloogia klassidest kõrgemal seismisest on suitskatteks, mille taha ekspluataatorlikud klassid püüavad peita oma kasuahnust.

«Parteitus kodanlikus ühiskonnas,» ütles Lenin, «... on ainult silmakirjalik, varjatud ja passiivne söönute partei, valitsejate partei, ekspluateerijate partei juurde kuulumise väljendus.»¹

¹ V. I. Lenin, Teosed, 10. köide, lk. 61 (vene keeles).

Lenin ja Stalin paljastavad halastamatult kodanluse apologetide väite valelikkuse ühiskondlike ideede ja teooriate klassidest kõrgemal, neist väljaspool seismisest, näitavad teaduse teenriosa selle maailma tugevate juures kapitalistlikes maades. Oma geniaalses raamatus «Materialism ja empiriokrititsism» näitas Lenin, et kodanlikud professorid võivad veel anda väärtuslikke töid üksikutel erialadel, kuid et ühtki neist «ei saa uskuda üheski sõnas, niipea kui jutt on filosoofiast... ei saa uskuda üheski sõnas, niipea kui jutt on poliitilise ökonomia üldteooriast. Sest see viimane on nüüdisaegses ühiskonnas niisama parteiline teadus nagu gnoseoloogiagi. Ülepea ei ole professorid-majandusteadlased midagi muud kui kapitalistide klassi õpetatud teenrid, ja filosoofiaprofessorid — teoloogide õpetatud teenrid»¹.

Sellega, mida Lenin antud juhul rääkis majandusteadlastest ja filosoofidest, mõtles ta samal määral ka kodanlikke ajaloolasi, kirjandusteadlasi, juriste ja kõiki teisi õpetlasi — kapitalistlike peremeeste teenreid.

Marksistid seevastu ei varja oma maailmavaate parteilist iseloomu, vaid vastupidi, rõhutavad, et parteilisuse printsiip on juhtivaks printsiibiks tõeliste marksistide-revolutsionääride kogu teaduslikus ja praktilises tegevuses. Juba ühes oma varasemas teoses, mis oli suunatud kodanliku ideoloogia ja selle Struve-tüüpi esindajate paljastamisele, kirjutas Lenin, et materialism sisaldab endas «... nii-öelda parteilisust, kohustades sündmuse igasuguse hinnangu puhul otseselt ja avalikult asuma kindla ühiskondliku rühma seisukohale»².

Marksistlik-leninlik teooria väljendab avalikult tööliklassi, kaasaegse ühiskonna kõige eesrindlikuma klassi seisukohta, kelle huvid ei ole vastuolus inimkonna progressiivse arenemise tarvidustega, vaid vastupidi, kajastavad neid tarvidusi kõige täielikumalt ja järjekindlamalt. Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetus kajastab õigesti ühiskonna arenemise seadusi; selles on tema jõud, selles on tema sügav teaduslik objektiivsus.

Marksistlik-leninliku teaduse parteilisuse printsiip ei ole vastuolus objektiivsuse nõudega teaduslikes uurimustes, vaid kohustab õppima kõiki nähtusi tundma igakülgselt, mitte

¹ V. I. Lenin, Materialism ja empiriokrititsism. Tallinn, 1946, lk. 327.

² V. I. Lenin, I. köide, lk. 363.

kartes tõde, mitte sulgedes silmi selle ees, mis on olemas tegelikkuses.

Nõukogude tingimustes läheneb nõukogude rahva eesmärk — kommunism — seda kiiremini, mida edukamalt areneb teadus ja mida täielikumalt rakendatakse tema saavutusi praktikas. Seepärast ei ole nõukogude rahvas huvitatud mitte sündmuste ja faktide tõelise mõtte kinnimätsimisest ja varjamisest, olgu see ühiskondlikus elus või ükskõik millisel alal, vaid on huvitatud sellest, et võimalikult sügavamalt mõista ning lahti mõtestada faktide tähendus ja teha neist kommunistlikuks ülesehitustööks vajalikud järeldused. Meie maal kõrvaldatakse kõik see, mis segab looduse ja ühiskonna arenemise seaduste tõepärast tunnetamist. Ainult hukkumisele määratud klassid kardavad tõtt, sest see tõde on suunatud nende vastu, ta kõlab neile surmaotsusena. Nõukogude tõusev ja tugevnev ühiskond tahab tõelisi objektiivseid teadmisi, sest objektiivne arenemiskäik viib inimkonna kommunismi võidule.

Bolševistliku parteilisuse printsiip ideoloogias on kõrgeima objektiivsuse printsiip. Meie maal peavad sellest järjekindlalt juhinduma kõik teaduse alal töötajad, sõltumatult sellest, kas nad on kommunistid või parteitud. Meie maal on valitsevaks ideoloogiaks saanud marksistlik-leninlik ideoloogia, nõukogude ühiskond aga on ühendanud kõik nõukogude inimesed ühte ühisesse kollektiivi, mis monoliitselt vastandub piiritagusele kodanlikule maailmale ja selle laostunud ideoloogiale.

Bolševikeks peavad end mitte ainult kommunistid, vaid ka parteitud seltsimehed, kes on ustavad kommunismi üritusele.

Rääkides sellest, et Nõukogude Liidus parteitud ja kommunistid moodustavad ühe ühise nõukogude inimeste kollektiivi, ütles seltsimees Stalin oma ajaloolises kõnes valijatele 9. veebruaril 1946. aastal: «Elades ühises kollektiivis võitlesid nad koos meie maa võimsuse tugevdamise eest, üheskoos sõdisid ja valasid verd rinnetel meie kodumaa vabaduse ja suuruse nimel, üheskoos sepistasid ja saavutasid võidu meie maa vaenlaste üle. Vahe nende vahel seisab ainult selles, et ühed kuuluvad parteisse, teised aga mitte. Kuid see on formaalne vahe. Tähtis on see, et nii ühed kui ka teised teevad üht ühist tööd.»

Teadlaste, kirjanike, pedagoogide ja teiste intelligentsi esindajate tegevuse tihe seos rahva huvidega ning partei

ja Nõukogude riigi poliitikaga määrab kindlaks nõukogude teaduse ja kultuuri progressiivse iseloomu ja sotsialistliku sisu. See teaduse ja praktika seos, intelligentsi koostöö meie maa töörahvaga on nõukogude intelligentsi loomingu- liste jõudude võimsaks allikaks, tema loomingu- lise töö õitsengu aluseks.

Järgides bolševike partei juhendeid vajadusest säilitada kõrget valvsust ideoloogilises töös, mitte taluda võõra ideoloogia kõige väiksemaidki avaldusi, mis on maskeeritud apoliitilisuse, objektivismi või mõne muu rüüga, järgides ideoloogia parteilisuse marksistlik-leninlikku printsiipi teostavad nõukogude kultuuritegelased edukat pealetungi reaktsioonilisele kodanlikule ideoloogiale kõigis selle avaldumis- vormides.

Kahe maailma — kapitalismi ja sotsialismi — võitlus muutub üha ägedamaks. Elades läbi sügavat kriisi, laostu- mist ja roiskumist, kisub imperialism ajaloo hauakambri- st päevavalgele idealistliku filosoofia pehkinud ideed ning ras- sistlikud teooriad. See on täiesti seaduspärane ja loomulik. Seltsimees Stalin ütleb: «...Imperialism poleks imperia- lism, kui ta ei oskaks «sealt maailmast» oma maisteks ees- märkideks surnute varjusid välja kutsuda.»¹ Kuid nendeks «maisteks eesmärkideks» on, nagu teada, võitlus maailma- valitsemise pärast, uue maailmasõja ettevalmistamine ning sõjakäik demokraatia- ja sotsialismijõudude vastu.

Ameerika Ühendriikides, selles imperialistliku agressiooni ja maailma reaktsiooni tsitadellis, mõeldakse kiiruga välja retsepte, kuidas päästa kapitalismi, reklameeritakse igasu- guseid filosoofilisi süsteeme, mis peavad mürgitama töö- rahva teadvust, halvama tema võitlustahet. Kodanluse pal- gasulased kõigil teadusaladel ronivad nahast välja, et täita oma peremeeste käsku — muuta uued teaduslikud avastu- sed sõja ettevalmistamise ja vaimupimeduse levitamise vahendeiks.

Loodusteaduse kriis, mille juured nii hiilgavalt avas Lenin oma teoses «Materialism ja empiriokrititsism», aval- dub veelgi tugevamalt meie päevil. Igal viisil karjuvad kodanlikud füüsikud materia kaduvusest, elektroni «tahte- vabadusest» ja teistest rumalustest. Kõigi nende pseudotea- duslike väljamõeldiste eesmärgiks on moonutada fakte idea- lismi, müstitsismi ja pabluse kasuks. Schrödingeri, Heisen-

¹ J. V. S t a l i n, Teosed, 4. köide, lk. 95.

bergi, Jordani jt. kodanlike füüsikute filosoofilised «teaduslikud tööd», mis on välismaal viimasel ajal ilmunud, annavad kujuka tunnistuse kodanliku teaduse ideelise laostumise sügavast protsessist.

Ka bioloogia varal on näha, millisesse ideelisse ummikusse läheb kodanlik teadus teadmiste konkreetseil aladel. Kapitalismi arenemise koidikul tekkis selline progressiivne, materialistlik õpetus bioloogias kui darvinism. Kapitalismi üleminekuga oma arenemise viimasesse staadiumi — imperialismi staadiumi — toimub bioloogiateaduses järsk pööre. Neodarvinismi lipu all heideti kõrvale Darwini progressiivsed ideed ning kapitalistlikes maades sai valitsevaks Mendeli, Morgani ja Weismanni õpetus geenidest, nende müütiliste geenide muutumatusest ning nende sõltumatusest organismi elu- ja arenemistingimustest. Kogu see läbini idealistlik valeõpetus kajastab seda sügavat ideelist lagunemist ja marasmi, mida teadus kapitalistlikus maailmas üle elab.

Kaasaegsest kodanlikust kirjandusest ja kunstist tõrjutakse halastamatult välja kriitilise realismi printsiipi ning seda asendab dekadents, eemaldumine müstika valdkonda ning ettemääratuse, inimelu tühisuse, amoraalsuse ja fideismi propaganda.

Kõik need reaktsioonilised ideed nii teaduses kui ka kirjanduses ja kunstis, mis kajastavad kodanliku maailma sügavat ideelist ja poliitilist lagunemist, näitavad ühtlasi, kui võrd mürgist relva kasutab imperialism võitluses tööraha ning progressi vastu.

Hajameelse, sündmuste kohal pilvedes hõljuva professori kuju on kodanlike teadlaste keskel juba lakanud olemast. Tema asemele on tulnud teaduse business man, kapitalistlik ärimees, kellele teadus on vaid rikastumisvahendiks, relvaks vallutussõjas, töötajate orjastamise ja nende teadvuse tumestamise abinõuks. Samal ajal näevad kodanlike maade tõelised teadlased, progressiivsed tegelased, kes saavad aru teaduse mõttest ja tähtsusest, seda kuristikku, kuhu viib teadust imperialism, ning seepärast peavad nad leppimatut võitlust kodanliku ideoloogiaga ning reaktsiooni kandjatega teaduses.

On selge, et meie päevil toimuva progressi terava võitluse tingimustes reaktsiooni tumedate jõudude vastu on nõukogude õpetlaste aukohuseks otsustavalt paljastada kodanliku ideoloogia reaktsioonilist olemust, mitte ainult

tagasi lüüa selle rünnakuid, vaid arendada sotsialistliku ideoloogia pealetungi, kinnitada uue, konkreetse materjali najal dialektilise materialismi ja marksistlik-leninliku teooria ideede võidukäiku.

Kogu teaduslikku tööd peab läbima võitlev patriootlik vaim, mis pole kooskõlastatav kosmopolitismi, apoliitilisuse, objektivismi, spekulatiivsuse ja surnud akademismi nähtustega. Kodanliku ideoloogia vastu peetava võitluse teravuse nüristumine, oskamatus tunda seda ideoloogiat õigeaegselt ka uue maski all tähendab järeleandmist sellele ideoloogiale. Kahjuks ei ilmuta mitte kõik nõukogude teaduse alal töötajad vajalikku leppimatust võitluses meie sotsialistliku ideoloogia eest.

Diskussioon filosoofiaküsimustes avastas teatavasti tõsi-seid vigu ja puudusi nõukogude filosoofide töös. Nende vigade juured on marksismi-leninismi aluste mitteküllaldas omandamises ja kodanliku ideoloogia mõju jäänuste olemasolus.

Sündmused, mis leidsid aset bioloogiateaduste rindel, näitasid samuti, et kaugeltki mitte kõik loodusteaduse alal tegutsevad töötajad ei osanud vastu seista kodanliku ideoloogia mõjudele.

Ka mõned meie füüsikud ilmutavad mõnikord ideelist ebakindlust, satuvad kodanliku ideoloogia mõju alla ning teevad oma töödes idealistliku iseloomuga vigu.

ÜK(b)P Keskkomitee määrused ajakirjade «Zvezda» ja «Leningrad», filmi «Suur elu», draamateatrite repertuaari ning ooperi «Suur sõprus» kohta tõendasid seda, et mõned teaduse ja kultuuri alal töötajad pole vabanenud mineviku igandeist, on puudulikult relvastatud marksistlik-leninliku teooriaga ja satuvad mõnikord meile võõra kodanliku ideoloogia mõju alla.

Eriti talumatud on ideelise ebakindluse avaldused neis küsimustes, mis puudutavad rahvaste rahvuslikke suhteid, nende rahvuslikke traditsioone, ajaloolist minevikku, nende patriootlikku teadvust. Natsionalism on kodanluse viimaseks pääseteeks. «Natsionalism,» ütleb seltsimees Stalin, «on see viimne positsioon, millelt kodanlus tuleb välja lüüa, et teda lõplikult võita.»¹

Inglise-ameerika imperialistid püüavad igati puhuda oma maal lõkkele metsikuid kodanlik-natsionalistlikke instinkte:

¹ J. V. Stalin, Teosed, 4. köide, lk. 88.

nad jutlustavad rassiteooriaid, teostavad šovinistlikku propagandat anglosaksi rassi üleolekust, püüavad valelike jutudega oma rahvuse huvide ühtsusest kiskuda töörahva tähelepanu eemale klassivõitlusest.

Kodanlus järgib rahvuslikku umbusaldust, eraldatust ja rahvuslikku vaenu külvates täiesti kindlaid vallutuslikke eesmäärke.

Jugoslaavia näite varal ilmneb hästi kodanliku natsionalismi imperialistlik olemus. Inglise-ameerika palgasulased, Tito bandiidid aiustasid oma räpast reetmistööd natsionalismi jutlustamisega. Natsionalistliku sõnadetegemise katte all kiskusid nad Jugoslaavia eemale demokraatlikust leerist, Nõukogude Liidust ning rahvademokraatia maadest, kehtestasid Jugoslaavias fašistliku režiimi ning andsid ta inglise-ameerika imperialismi orjusesse.

Kodanlus püüab levitada oma natsionalistlikku ideoloogiat kõige mitmekesisemates vormides. Ajal, mil Nõukogude Liidus teostatav järjekindel rahvaste sõpruse poliitika kutsub välja kogu maailma töörahvamasside sooja poolehoidu, proletaarse internatsionalismi ideed aga levivad üha ulatuslikumalt, kasutavad imperialistid eriti sageli oma kõige mürgisemat relva — kodanlikku kosmopolitismi.

Kosmopolitismi abil tahavad inglise-ameerika imperialistid lõhestada rahvaste patriootlikku teadvust, relvitudada neid ideeliselt ja seega kergendada ideoloogilisest küljest uue sõja lahtipäästmist. «Maailma ühendriikide» propaganda, üleskutsed rahvuslikuks nihilismiks, «maailmariigi asutamiseks» ning loobumiseks rahvuslikust iseseisvusest — kõik see on imperialistidele tarvilik nende agressiivsete eesmärkide teostamiseks.

Kosmopolitism on kodanliku natsionalismi tagakülg. Juba kolmkümmend aastat tagasi ütles seltsimees Stalin: «Rahvuslik nihilism vaid kahjustab sotsialismi, olles kasulik kodanlikele natsionalistidele.»¹ Tõeline proletaarne internatsionalism on ühendamatu ükskõiksusega oma rahva saatus, tema mineviku ja traditsioonide vastu. Vastupidi, tõeline internatsionalist võib olla ainult see, kes oma rahvast palavalt armastab ja uhkust tunneb selle panuse üle, mis viimane on andnud maailmakultuuri üldisesse varasalve.

Kodanlikud kunsti- ja kirjandusteadlased vaatlevad kir-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 88.

andust mitte ühiskondliku nähtusena, mitte rahvaste omapära ja nende traditsioonide avaldumise vormina, mitte nende vaimupüüete kajastusena, vaid kujutavad seda millegi klassivälisena, mis pole seotud rahva elu ja tema rahvusliku iseteadvusega, nagu mingi inimese absoluutse vaimu avaldust üldse.

Selleks luuakse kosmopoliitilisi teooriaid kirjanduse arenemise ühtsest ülemaailmsest voolust, kirjanduse rändavaist süžeedest, mis, üksteisest mitte millegi poolest erinedes, ühesuguse eduga leiavad eluaseme kõigi maailma rahvaste kirjanduses. Selle täiesti kindlat poliitilist suunda omava kontseptsiooni kinnitamiseks tassitakse ajalooarhiividest välja igasugused juba ammu minevikku läinud koolid ja koolkonnad. Piisab, kui viidata Oscar Wilde'ile, kelle kõiki esinemi kirjandusküsimustes läbib kosmopolitismi vaim.

Kosmopoliitidele osutusid meelepäraseks vene kodanliku kirjandusteadlase Vesselovski vaated, kes käsitles vene kirjanduse ajalugu mitte seoses vene rahva ajaloo ning konkreetse ajaloolise olukorraga, vaid ainult maailma kirjandusvoolu avaldusena vene kirjanduses, ning kes nägi kirjandusteaduse ülesannet vene klassikute teoste kõrvutamises väliskirjanduse teostega, süžee ja vormi sarnasuse ning ühtelangevuse otsimises, s. o. vene kirjanduse omapära eitamises. Vene kirjandust vaatasid Vesselovski ja tema pooldajad kui jäljendavat kirjandust, Puškini teoseid kui baironismi mõju tulemust. Lermontov, Ostrovski, Gogol, Tšehhov, Tolstoi ja teised vene kirjanduse väljapaistvad tegelased, kes olid toonud kuulsust vene rahvale, osutusid vaid lääne kirjanduse õpipoisteks.

Need kodanlikud ideed, ebateaduslikud oma sisult ja kasulikud meie rahva vaenlastele, levisid teatavasti ka mõningate nõukogude kirjandusteadlaste keskel.

Ühe antipatriootliku teatrikriitikute rühma paljastamine näitas eriti ilmekalt, millist kahju toovad meie ürituse huvidele inimesed, kes on nakatunud mineviku igandeist, kes pole vabanenud lõimitamisest välismaise ees, kes ei võitle kodanliku ideoloogia laostava mõju vastu. See, mis toimus teatrikriitika ja kirjandusteaduse alal, sundis kõiki ideoloogilise rinde töötajaid tegema vastavaid järeldusi, vaatama kriitiliselt läbi oma tegevust.

Ideoloogilise töö puuduseks on see, et vaatamata töö ümberkorraldamisele, ei näita mõned meie ajaloolased, majandusteadlased ja õigusteadlased oma töödes veel täiel

määral meie kodumaa suurt minevikku ja tema maailma-ajaloolist osa tänapäeval maana, mis on leninismi kodumaa ja näitab kogu maailma rahvastele teed kapitalismi kukutamisele ning sotsialistliku korra võidule.

Ainult meie rahva poolt Lenini-Stalini partei juhtimisel saavutatu valgusel võib õigesti hinnata seda võitlust, mida vene rahvas pidas sajandite kestel oma kodumaa eest, ning seda panust, mis meie rahva parimad inimesed on andnud teaduse ja kultuuri arenemisse. Suur Sotsialistlik Oktoobri-revolutsioon, mis avas uue ajastu inimkonna ajaloos ning vabastas meie maa majanduslikult ja vaimselt välismaisest sõltuvusest, näitas kogu maailmale vene rahvast Plehhanovi ja Lenini, Belinski ja Tšernõševski, Puškini ja Tolstoi, Glinka ja Tšaikovski, Gorki ja Tšehhovi, Setšenovi ja Pavlovi, Repini ja Surikovi, Suvorovi ja Kutuzovi rahvana.

Vana Venemaa valitsevad klassid mitte ainult ei aidanud arendada rahvuskultuuri, rahvuskeelt ja -traditsioone, vaid olid kõige selle progressiivse ja omapärase vastased, mis vene rahvas oli loonud. Jälitati kõike eesrindlikku ja progressiivset, mis oli loodud vene teaduse ja ühiskondliku mõtte ajaloos.

Meie rahva geniaalsetel esindajatel ei olnud tsaari-Venemaa tingimustes võimalik muuta kõiki oma väljapaistvaid saavutusi laiade masside ühisvaraks. Paljud suured avastused tehti maha ja unustati.

Vaatamata nendele raskustele kerkis meie rahva hulgast tema arenemise kõigil ajajärkudel esile väljapaistvaid tegelasi teaduse, kirjanduse ja kunsti alal, kes näitasid kogu maailmale, millist suurt osa kultuuri arenemises etendasid vene rahvas ja teised meie ääretut Nõukogude Liitu asustavad rahvad.

Vene õpetlastele kuuluvad põhjanevad avastused loodusteaduse alal. Aine ja energia säilivuse seaduse avastamine Lomonossovi poolt ning Mendelejevi, Lobatševski, Pavlovi ja Setšenovi avastused jäävad igaveseks eredalt särama teaduse ja kultuuri arenemise ajaloos.

Ivan Polzunov lõi kaua enne Watti aurumasina. Ainult tsaarivalitsuse ametnike orjalik lõimitamine välismaa ees takistas omal ajal selle suurepärase avastuse ellurakendamist. Suur vene mehaanik Kulibin, Neeva kaarsilla autor, lõi esimesena maailmas, ammu enne Fultonit, tänapäeva auriku eelkuju. Lobatševski ja Tšebõšev matemaatikas, Tšernov ja Žukovski tehnilistes teadustes, Pavlov ja Mitšū-

rin bioloogiateadustes — kõikjal avaldus vene rahva geenius. Kas on üldse võimalik loetleda kõigi nende nimesid, kes on teinud vene rahva kuulsaks väljapaistva, annete ja loominguliste jõudude poolest rikka rahvana! Ei ole sellist teaduse, tehnika, kirjanduse või kunsti ala, kus vene rahvas ei oleks öelnud oma sõna.

Sota Rustaveli, Nizami, Ališer Navoi, Abai, ukraina rahva suure lauliku Ševtšenko ja paljude teiste väljapaistvate kultuuritegelaste looming kõneleb sellest suurest panusest maailmakultuuri arenemisse, mille on andnud kõik Nõukogude Liitu asustavad rahvad.

Rahvaeeposes, kunstiteostes ning arvukates kultuuri-mälestusmärkides kajastub meie rahvaste palju sajandeid kestnud vaimne tegevus ning nende osa maailmakultuuri arendamises.

Nõukogude patriotismile on võõrad rahvusliku piiratud ideed. Nõukogude rahvas hindab kõrgelt kõigi rahvaste panust kultuuri ja teadusse. Galilei, Kopernikuse, Newtoni ja Darwini avastused, suurte kirjanike Dante, Voltaire'i, Shakespeare'i, Molière'i ja Dickensi ning maalikunsti väljapaistvate meistrite Raffaeli, Velázquezi ja Rembrandt'i panus, suurte heliloojate Haydni, Beethoveni ja Liszti ning veel paljude teiste mitmesuguste rahvaste teaduse ja kultuuri väljapaistvate esindajate panus on saanud kõige suurema tunnustuse osaliseks just meie maal. Nõukogude Liidus hinnatakse kõrgesti maailmakultuuri kõigi väljapaistvate tegelaste mälestust, sest sotsialism ehitab oma uut kultuuri maailma rahvaste kõigi paremate kultuurisaavutuste omandamise alusel kriitiliselt ümbertöötatud kujul.

Kuid teiste rahvaste saavutusi austades peame me täies ulatuses valgustama meie kodumaise teaduse osa nii meie riigi ajaloos kui ka maailma rahvaste arenemise ajaloos.

Me peame täiel määral avama, valgustama meie rahva suurt minevikku, meie suurepäraseid eelkäijaid, ning selle abil kasvatama armastust oma rahva vastu. Tuleb kannatlikult ja visalt taastada ajaloolist tõde, mida varjati inimkonna eest tsaarikorra omavoli poolt, mis rõhus ja lüümas rahva andeid ning piiritaguste soosijate heaks jättis unustusse vene teaduse ja kultuuri parimad saavutused.

Selles on nõukogude intelligentsi patriootlik kohus, nõukogude teaduse ja kultuuri alal töötajate üks tähtsamaid ülesandeid.

Üheks vene teaduse ja kultuuri suurepäraseks traditsioo-

niks on see, et tema parimad esindajad olid alati oma rahva tulised patrioodid ning ei kujutanud endile ette elu teisiti kui kodumaad teenides.

Pomorje kaluri poeg, suur Lomonossov igatses näha Venemaad, mis on võimeline sünnitama «platoneid ja kiire mõistusega njuutoneid». Tema teaduslikku loomingu hingestas suur armastus rahva vastu, püües näha Venemaad ja oma rahvast õnnes ja heaolus. Just see oligi tema loominguliste võitude aluseks teaduses — nii siis, kui ta esmakordselt ajaloos piiritles kaasaegse loodusteaduse tähtsaima seaduse, siis, kui ta lõi kaasaegse vene keele grammatika, ja siis, kui ta rikastas teadust ja tehnikat paljude teiste suurepärase avastustega.

Tulise patriotismi eredaks näiteks on Belinski tegevus. Kogu tema elu oli pühendatud vene kultuuri teenimisele, võitlusele sellise kirjanduse eest, mis kajastaks rahva elu ja püüdeid.

Suur kunstnik Repin ütles: «Vene inimese hinges on eriliselt varjatud kangelaslikkuse joon — see on elu suurim jõud. Ta liigutab mägesid, teostab suuri vallutusi.» Oma kunstiga teenis Repin rahvast. Kõiki tema pilte läbib sügav rahvalikkus, armastus inimese vastu, usk inimese jõusse.

Võimas elujaatav jõud, mille allikaks on katkestamatu seos oma rahvaga, läbib kõiki suure vene helilooja Tšaikovski teoseid. Tšaikovski armastas palavalt oma rahvast, andis talle oma ande ja jõu. Ta kirjutas ühele oma sõpradest: «Kui sa tõepoolest ei leia põhjust rõõmuks — vaata teisi inimesi. Mine rahva sekka, vaata, kuidas ta oskab lõbutseada, andudes jäägitult rõõmutundele.»

«Ma armastan meie suurepärasest rahvast,» kirjutas suur satiirik Saltõkov-Štšedrin, «ma armastan Venemaad südamevaluni ning isegi ei oska kujutleda end kusagil mujal peale Venemaa.»

Väljapaistev vene kirjanik Turgenev kirjutas emakeelest: «Kahtluse päevadel, raske mõtiskluse päevadel minu kodumaa saatusest oled sa üksinda minu toetaja ja tugi — suur, võimas, tõepärane ja vaba vene keel.

Kuid ei saa uskuda, et selline keel poleks antud suurele rahvale. Hoidke meie keelt, meie suurepärasest vene keelt. See on varaait, see on varandus, mille on meile üle andnud meie eelkäijad, kelle seas sädeleb jällegi Puškin. Käituge aupaklikult selle võimsa relvaga. Tarkade kätes on ta võimeline tegema imesid.»

Kõik progressiivne nii teaduses kui ka kultuuris ja poliitikas on alati olnud seotud rahva huvide teenimisega, on alati dikteeritud tõelise patriotismi poolt.

Arendades meie maa rahvaste parimaid rahvuslikke traditsioone peab nõukogude intelligents sügavalt mõistma sotsialistliku korra võitude suurust, tema suuri eeliseid kodanliku korraga võrreldes. Ainult neid eeliseid mõistes saab edukalt teenida oma rahvast, võtta viljakalt osa kommunismi eest võitlemise ühisest üritusest.

Igati arendada nõukogude patriotismi, rahva armastust kodumaa vastu, sügavat usku kommunismiideede lõplikusse võidusse, veendumust meie riikliku ja ühiskondliku korra ning meie rahva vaimsete jõudude üleolekus — see on üks tähtsamaid ülesandeid, mis partei on püstitanud nõukogude intelligentsile.

Nõukogude patriotism ja enesekriitika

Väga tähtsaks ja oluliseks nõukogude inimeste patriootliku teadvuse avalduseks on nende suhtumine kriitikasse ja enesekriitikasse.

Sotsialistliku korra võit tegi meie maal jäädavalt lõpu ühiskondliku arenemise pimedatele, stiihilistele seadustele. Teatavasti peab marksistlik-leninlik dialektika arenemise allikaks vastandite võitlust, vastuolude ületamist vana ja uue, väljasureva ja pealesündiva vahel. Sotsialismieelseis ühiskondlikes formatsioonides omavad vastuolud antagonistlikku iseloomu ja need lahendatakse ägedas klassivõitluses. Kapitalismi arenemine toimub teatavasti stiihiliselt ja vastandite võitlus omandab teravate klassikonfliktide ilme, mis lõppkokkuvõttes võivad lahenduda ainult võiduka sotsialistliku revolutsiooniga.

Nõukogude ühiskond oma moraalse ja poliitilise ühtsusega ei tunne antagonistlikke vastuolusid. Vastuolud uue ja vana, väljasureva ja pealesündiva vahel selgitatakse ja lahendatakse meil teisel kujul, mis on täiesti mõeldamatu kapitalistlikus ühiskonnas.

Geniaalse teoreetilise läbinägelikkusega avastasid Lenin ja Stalin uue, sotsialistlikule korrale iseloomuliku vastuolude ületamise vormi ja seadsid ta kommunismi ülesehitamise teenistusse. Selleks vastuolude võitmise uueks vormiks on kriitika ja enesekriitika.

Nõukogude ühiskonna arenemine ja kommunismi ülesehitamine toimuvad seda edukamalt, mida kiiremini ja täielikumalt avastatakse ja kõrvaldatakse takistused ja puudused, mis seisavad meie teel, mida julgemalt kõrvaldatakse mineviku igandeid, mida aktiivsemalt toetatakse uue võrseid. Kriitika ja enesekriitika tähtsus seisabki just võitluses puudustega ja uue toetamisega. Järelikult muutuvad kriitika ja enesekriitika sotsialismi ajal seaduseks, ühiskondliku arenemise ajendavaks jõuks.

Seltsimees Stalin õpetab, et kui me tahame liikuda edasi, siis peame me ise avastama ja parandama oma vigu. Meie maal peab iga töötaja tegema kokkuvõtteid oma tööst möödunud päeval, kriitiliselt hindama oma tegevuse tulemusi, kartmatult kontrollima ennast ja mehiselt kritiseerima oma puudusi. See seltsimees Stalini nõue, mis on esmajoones suunatud meie juhtivatele kaadritele, on mitte vähemal määral maksev kogu nõukogude intelligentsi kohta.

Teaduse, tehnika, kultuuri ja kunsti alal töötajad etendavad Nõukogude riigis erakordselt tähtsat osa, ning sellest, kuidas nad ise suhtuvad puudustesse oma töös, oleneb väga palju meie ühiskonna edukas arenemises. Ühe või teise töötaja suhtumine kriitikasse ja enesekriitikasse näitab väga kujukalt, kas ta tõepoolest on huvitatud vigade parandamisest või eelistab argpükslikult isiklikku rahulolu võitlusele ühise asja parandamise eest. Kriitikat ja enesekriitikat võib julgesti vaadata ühiskondliku huvitatuse avaldusena sellest, et igaüks töötaks suurima kasuga, sest meil on igasugune töö lakanud olemast eraasi ja omandanud sügavalt ühiskondliku iseloomu. See käib iga nõukogude töötaja tegevuse kohta, eriti on see aga maksev intelligentsi tegevuse kohta. Ning see fakt, et nõukogude intelligents arendab aktiivselt kriitikat ja enesekriitikat ning avastab kartmatult vigu oma töös, annab tunnistust meie intelligentsi patriootliku teadvuse kõrgest tasemest.

Kapitalismi tingimustes ei saa olla ei kriitikat ega ka enesekriitikat. See kord, olles rajatud pettusele ja vägivallale, kardab valgust. Ta peidab aralt oma paiseid, kattes neid näilise heaolu sildiga. Seltsimees Stalin näitab, et härradel kodanlastel «tarvitseks ainult lubada vähegi tõsist enesekriitikat, vähegi vabamat oma puuduste arvustamist, ja kodanlikust korrast ei jääks kivi kivi peale»¹. Konku-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 7. kd., lk. 117.

rentsi hundiseadus, mis on maksev kapitalismi tingimustes, arendab inimestes individualismi ja umbusaldust üksteise vastu. Mitte ühelegi professorile ei tuleks kodanliku korra tingimustes pähe ennast kritiseerida, aga kriitikasse oma kolleegide poolt suhtub ta kui konkurentide väljaastumisesse, kui püüdesse õõnestada tema autoriteeti, katsesse koristada teda teelt. Kriitika, millel puuduvad ühiskondlikud ideaalid, muutub alati konkurentsi ja karjeristlike püüete abinõuks, inimeste üksteise kallale ässitamise abinõuks.

Sotsialistlik kord, hävitanud eraomandi, mis jaotas inimesed antagonistlikeks klassideks, muutis kriitika suurepäraseks vastastikuse abistamise vahendiks ühise töö parandamise eesmärgil. Nõukogude tingimustes on ühe või teise töölise kritiseerimise eesmärgiks aidata tal parandada oma puudusi. Kuid kapitalistlikud igandid elavad veel nõukogude inimeste teadvuses, leides ühe oma avaldumisvõimalustest ka ebaõiges suhtumises kriitikasse ja enesekriitikasse.

Filosoofiline diskussioon näitas, et laiaulatusliku bolševistliku kriitika ja enesekriitika unustamine mõjub kahjustavalt teaduslikule tööle. Teaduslikke töid filosoofia alal oli arvuliselt väga vähe ning need olid nõrgad kvaliteedilt. Ekslikud tööd ei kutsunud esile kuigi tõsist kriitikat meie filosoofilise kaadri poolt. On samuti teada, et partei Keskkomitee, paljastanud 1946. aastal tõsised puudused kirjanduse alal, näitas, et need puudused on suurel määral seletavad kriitika ja enesekriitika nõrkusega. Printsipiaalsed, partei joone ja riiklike huvide kaitsmisel põhinevad suhted literaatide vahel vahetati sõbramehe-suhetega. Sõpru mitte solvata tahtes lasti trükki ilmselt kõlbmatuid teoseid. Partei Keskkomitee juhtis tähelepanu sellele, et «sedalaadi liberalism, mille juures rahva ja riigi huvid, meie noorsoo õige kasvatamise huvid tuuakse ohvriks sõbramehelikele suhetele ja mille juures kriitika summutatakse, viib selleni, et kirjanike täiustumine jääb seisma, et nad kaotavad oma vastutustunde rahva, riigi ning partei ees ja et nad ei arene edasi»¹.

Neist partei Keskkomitee juhendeist tegid järeldusi kõigil ideoloogilise rinde aladel töötajad, kogu nõukogude intelligents. Laia ulatuse on viimastel aastatel võtnud loomingulised diskussioonid. Kogemused näitavad, et sellised diskussioonid on kriitika ja enesekriitika arendamise efektiivseks

¹ «Looming» nr. 9, 1946.

vormiks ja neil on tähtis koht loomingulise töö parandamisel.

Vaba diskussioon nõukogude keeleteaduse küsimustes meie partei keskhäälekandja «Pravda» veergudel on kujukaks näiteks bolševike partei hoolitsusest nõukogude teaduse arenemise eest.

Selle diskussiooni eesmärgiks oli ületada kriitika ja enese-kriitika abil seisak, mis oli tekkinud nõukogude keeleteaduses.

Suureks sündmuseks on seltsimees Stalini tööde «Marksismist keeleteaduses», «Mõningaist keeleteaduse küsimustest» ja «Vastus seltsimeestele» avaldamine.

Seltsimees Stalin analüüsis sügavalt keeleteaduse põhilisi probleeme, paljastas N. J. Marri ja tema pooldajate teooria põhiliste seisukohtade, ebateaduslikkuse, näitas ära keeleteaduse kriisi põhjused ja märkis ära tee selle ületamiseks.

Seltsimees Stalini suurepäraseid tööd on marksistlik-leninliku metodoloogia rakendamise ning teaduslike probleemide julge ja loomingulise läbitöötamise eeskujuks. Nende seltsimees Stalini tööde tähtsus eesrindliku nõukogude teaduse arenemisele on tõepoolest hindamatu. Nad avaldavad sügavat mõju inimteadmiste kõigi alade arenemisele.

Seltsimees Stalini tööd keeleteaduse küsimustes on silmapaistvaks panuseks eesrindliku teaduse arendamise üritusse. Põhjendades hiilgavalt keeleteaduse põhilisi seisukohti marksismi-leninismi valguses, tõstis seltsimees Stalin keeleteaduse uuele, kõrgemale astmele, avas selle teaduse ees edasise arenemise avarad ja selged perspektiivid.

Pole kahtlust, et meie teadlased, olles keeleteaduses varustatud marksistlik-leninliku metodoloogiaga ning rikastatud keeleteadust käsitlevate Stalini tööde sügavate ideedega, teevad lühikese aja jooksul lõpu kriisile nõukogude keeleteaduses ja viivad teadust edasi, nagu kutsub üles seltsimees Stalin.

Seltsimees Stalini tööd sisaldavad suure teoreetilise rikkuse kõrval tähtsaid juhendeid, mis käsitlevad meetodeid, mida järgides ainult saabki juhtida teadust, soodustada selle edasiliikumist.

Teaduse ajalugu näitab, et suurimad teaduslikud saavutused olid ühtlasi vananenud seisukohtade eitamiseks, et teadus arenes alati kriitika teel, võitluse ja arvamuste kokkupõrgete teel. Seda teaduse arenemise põhilist iseärasust

kriipsutas seltsimees Stalin uue jõuga alla oma artiklis «Marksismist keeleteaduses».

Keeleteaduse küsimuste arutamine näitas kujukalt, misugune määratu tähtsus on loomingulistel diskussioonidel, kus õpetlased avastavad vigu teaduslikus töös ning kritiseerivad üksteist avalikult ja otseselt.

Kui keeleteaduse juhtivad ringkonnad enne diskussiooni varjasid ebarahuldavat olukorda sellel teadusalal, siis diskussioon sundis neid esinema, aitas välja selgitada seni surnuksvaigitud vead ja lahendamata probleemid, ületada segaduse. Diskussioon tegi lõpu kriitika kinnimätsimisele keeleteaduses ning juhtiderühma monopolile, kes takistasid teaduse arenemist, paljastas lubamatu administreerimise-režiimi teaduses. «Diskussioon osutus väga kasulikuks eeskätt sellepärast,» ütleb seltsimees Stalin, «et ta tõi päevavalgele selle araktšejevliku režiimi ja löi ta pihuks ja põrmuks.»¹

Julge kriitika teaduses, kriitika vaatamata autoriteedile ja isikutele, arvamuste vaba võitlus — see on parim tagatis seisaku vastu teaduslikus töös, see on tee nõukogude teaduse edasiseks õitsenguks. NSV Liidu Teaduste Akadeemia ja NSV Liidu Meditsiiniliste Teaduste Akadeemia teaduslik sessioon, mis oli pühendatud akadeemik I. P. Pavlovi füsioloogiaõpetuse probleemidele ning möödus stalinlike juhendite kriitika osast teaduses täitmise tähe all, oli uueks tõendiks sellest, milline suur tähtsus on teaduse põhiliste küsimuste vabal arutamisel.

Diskussiooni suurt tähtsust rõhutab trükiks ettevalmistatud õpikute läbiarutamine. Asjalik kriitika võimaldas õigeaegselt parandada paljud puudused käsikirjades. Viimasel ajal võib tähele panna ka sellist positiivset nähtust, et väitekirjade kaitsmine kujuneb viljakaks teaduslikuks diskussiooniks. Kuid diskussioonimeetod ei ole ikka veel omandanud väärilist kohta paljude õppe- ja teaduslike asutuste töös. Kahjuks on mõnes instituudis ja teaduslikus ühingus ikka veel sellist laadi teaduslike konverentse, kus kahe või kolme õhtuga kuulatakse ära viisteist või isegi rohkem ettekannet. Mingit nende ettekannete arutamist muidugi ei toimu. Esinejad vilguvad auditooriumi eest kinolindi kiirusega läbi ning presiidium jõuab neid vaevalt tänada. Oleks ebaõige eitada selliste teaduslike konverentside ja koosolekute tähtsust, mis kutsutakse kokku informatsiooni ärakuu-

¹ J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk. 27.

lamiseks uutest töödest, avastustest ja tulemustest, mis on saavutatud mitmesuguste uurimistööde tagajärjel. Kuid nad ei või ega tohi mingil juhul asendada loominguilisi diskussioone, mis peavad üha suuremas ulatuses muutuma nõukogude intelligentsi kaadrite kasvatamise tähtsaimaks meetodiks ja teadusliku töö parandamise abinõuks.

Teaduslike diskussioonide meetod peab saama seaduseks kõigi teaduslike asutuste ja kõrgemate õppeasutuste elus, sest, nagu õpetab seltsimees Stalin, «mingisugune teadus ei saa areneda ja edeneda ilma arvamuste võitluseta, kriitika-vabaduseta»¹. See meetod arendab teaduslike töötajate loominguilist aktiivsust, tõstab nende printsiipiaalsust, harjutab neid kollektiivse tööga. Arenemistase, mille on saavutanud kaasaegne teadus, on niivõrd kõrge, et suuri probleeme saab edukalt lahendada ainult suure õpetlaste kollektiivi sõbraliku koostöö tingimustes. Mitmesuguste erialade esindajate osavõtul ühtede või teiste probleemide arutamisest on suur tähtsus teaduslike töötajate vastastikusel rikastamisel ja uute edusammude saavutamisel teaduses.

Erakordselt suur on diskussioonide tähtsus intelligentsi ideelis-poliitilisel kasvatamisel, teaduslike töötajate kasvatamisel bolševistliku parteilisuse, printsiipiaalsuse ja leppimatuse vaimus kodanliku ideoloogia avalduste vastu. Tuleb saavutada, et teaduslikud diskussioonid toimuksid mitte erakorraliste sündmustena, siis, kui on juba avastatud suured ideoloogilised moonutused töös, vaid järjekindlalt ja süstemaatiliselt, instituutide õpetatud nõukogude istungeil, kateedrites, teaduslikes ühinguis jne.

Need diskussioonid peavad toimuma kõrgel ideelis-teoreetilisel tasemel, teadusliku kirglikkusega, õpetlaste täieliku vabadusega avaldada ja kaitsta oma teaduslikke seisukohti, kartmata teaduse häda-administraatoreid, sest kellele poleks selge, et teaduslikke vaidlusi ei saa lahendada administratiivsel teel?!

Ainult selline teadusliku kriitika tee võib tagada meie teaduse arenemise, aitab meil pidevalt puhastada eesrindlikku nõukogude teadust vanadest, oma aja äraelanud dogmadest. Ainult see tee tagab meile teaduse õitsengu, selle teaduse õitsengu, «mille alal töötajad», nagu ütleb seltsimees Stalin, «mõistes teaduses väljakujunenud traditsioonide jõudu ja tähtsust ning kasutades neid osavalt teaduse huvi-

¹ J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk. 26.

des, ei taha siiski olla nende traditsioonide orjad, . . . millel on julgust ja otsustamisvõimet murda vanad traditsioonid, normid ja seisukohad, kui need vananevad, kui need muutuvad edasiliikumise pidurdajaiks, ja mis oskab luua uusi traditsioone, uusi norme, uusi seisukohti.

Teadus tunneb oma arenemises paljugi mehiseid inimesi, kes oskasid purustada vana ja luua uut, hoolimata kõigist takistustest, kõige kiuste»¹.

Loomingulise arenemise ja uute järelduste ning teesidega pideva rikastumise eeskujuks on marksistlik-leninlik teadus.

Lenin ja Stalin on alati rõhutanud, et marksism ei ole dogma, vaid tegevusjuhend. «Marksistlik-leninlikku teooriat,» õpetab seltsimees Stalin, «ei saa vaadelda kui dogmade kogu, kui katekismust, kui usutunnistust, ega marksiste endid kui tähenärijaid ja talmudiste. Marksistlik-leninlik teooria on teadus ühiskonna arenemisest, teadus tööliikumisest, teadus proletaarsest revolutsioonist, teadus kommunistliku ühiskonna ülesehitamisest. Kui teadus, ei seisa ta ega võigi seista paigal — ta areneb ja täieneb. Mõistagi peab ta oma arenemises rikastuma uute kogemuste ja uute teadmistega, üksikud tema teesid ja järeldused aga peavad aja jooksul muutuma, peavad asenduma uute järelduste ja teesidega, mis vastavad uutele ajaloolistele tingimustele.»

On teada, kui suurte avastuste ja üldistustega rikastasid marksismi varasalve ühiskonna arenemise uutes tingimustes Lenin ja Stalin.

Kriitika ja enesekriitika kui töös esinevate vigade ja puuduste avastamise ja kõrvaldamise tähtsaimate abinõude arendamine mitte ainult võimaldab paljastada nõukogude rahvale võõra ideoloogia kandjaid, vaid ka seltsimehelikult aidata üksikuil töötajail parandada nende poolt tehtud vigu. Selles seisab teaduslike diskussioonide üks tähtsamaid ülesandeid.

Ei või ühtviisi kritiseerida tööd, millest üks on ekslik oma põhialustes, oma suunas, teine aga sisaldab üksikuid, olgu kas või väga tõsiseid, kuid siiski kohaliku iseloomuga vigu. On üks asi, kui räägitakse ideoloogilistest vigadest, metodoloogilistest eksimustest. Võitlus kodanliku ideoloogia avaldustega peab olema leppimatu, halastamatu. Teine asi on üksikute, kohaliku iseloomuga puuduste arvustamine. Siin

¹ Kogumik «J. Stalin Leninist». Tallinn, 1950, lk. 58—59.

peab kriitika kandma seltsimehelikku iseloomu, järgima abistamise eesmärki, peab näitama teid puuduste parandamiseks. Meile pole tarvis sellist kriitikat, mis hävitaks töötajas usu oma jõusse, kriitikat, mille järel inimene laseks käed rüppe. Meil on tarvis kriitikat, mis ärataks tahet töötada veel paremini, mis arendaks meie inimeste aktiivsust ja energiat.

Nõukogude intelligentsi kasvatamisel kriitika ja enese-kriitika vaimus on suur tähtsus teadusliku töö edasisteks edusammudeks. Ainult julgelt vigu avastades ja neid ausalt parandades võib minna edasi. Muidugi kutsub kriitika, kui-võrd tal alati peab olema konkreetne iseloom, töötajas esile mitmesuguseid isiklikke elamusi. Ainult inimesed, kes on kaotanud vastutustunde ja isikliku väärikuse, võivad ükskõikselt suhtuda kriitikasse ja ignoreerida kriitilisi märkusi nende aadressil. Kuid bolševistlik reageerimine kriitikale ei talu solvumist õiglaste märkuste puhul. Ainult inimesed, kes pole veel lõplikult vabanenud individualistlike igandite koor-mast, inimesed haiglase enesearmastusega võivad suhtuda kriitikasse kui isiklikku solvamisse, kui püüdesse õõnestada nende autoriteeti. Selline suhtumine kriitikasse, kui ta mõnikord ka esineb, tõendab ainult seda, et töötaja asetab oma isikliku rahulolu kõrgemale ühise asja huvidest, et ta pole veel jõudnud üldriiklike, kogu rahva huvide mõist-miseni.

Nõukogude ühiskonnas ei saa kedagi vabastada kriiti-kast, kellelki ei või võtta seltsimeheliku abi saamise õigust oma puuduste parandamiseks. Paljud faktid tõendavad, et lõppkokkuvõttes kannatavad kõige enam need töötajad, kelle tähelepanu ei juhita nende puudustele.

Nõukogude patrioot, kellel on ühtsed huvid oma kodu-maaga, püüab alati kasutada kõiki võimalusi, mis kiiren-davad meie edasiliikumist. Ning igaüks, kes mõistab õieti oma patriootlikku kohust, kasutab alati täies ulatuses krii-tika ja enese-kriitika relva, mis on nõukogude ühiskonna üheks tähtsamaks ajendavaks jõuks.

Igati kultiveerida nõukogude patriotismi

Meie päevil, ajal, mil meie maa on asunud sotsialismi ülesehituse lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise üle-mineku teele, on küsimustel nõukogude intelligentsi kasva-

tamisest piiritu ustavuse vaimus meie kodumaale ja Lenini-Stalini partei suurele üritusele erakordne tähtsus. Sellel perioodil ilmneb erilise täiusega marksismi-leninismi ideede suur ümberkujundav jõud, nõukogude riikliku ja ühiskondliku korra suur võimsus, nõukogude inimeste üleolek kodanliku maailma inimestest, nõukogude majanduse ja kultuuri üleolek kodanlike maade majandusest ja kultuurist.

Nende nõukogude korra eeliste üheks eredamaks näitajaks on maa majanduse lakkamatu kasv ning tootlike jõudude õitseng. Suhteliselt lühikese ajaloolise arenemisperioodi kestel on Nõukogude riik suurendanud tööstustoodangu väljalaset põhinäitajate alal 6—7 korda, mõningate toodanguliikide alal aga kümned ja sajad korrad. Samal ajal, kui meie maal toimus rahvamajanduse tormiline kasv, tammus kodanlike maade majandus paigal.

Nõukogude Liidu rahvamajandus on saavutanud silmapaistvat edu nii Teise Maailmasõja aastail kui ka sõjajärgse rahuliku ülesehitustöö perioodil. Vaatamata sellele, et meie maa sai sõja-aastail saksa fašistlike vallutajate tekitatud purustustest kannatada rohkem kui ükski teine maa, ületas Nõukogude Liidu rahvamajandus sõjajärgse viisaastaku nelja aasta jooksul märgatavalt sõjaeelse taseme. NSV Liidu tööstuse kogutoodang ületas 1949. aastal 41% võrra 1946. aasta taseme. Meie maa vaatab julgelt oma tulevikku ja läheb edasi rahvamajanduse ja kultuuri tormilise arenemise teed.

Samal ajal, kui meie oma maal näeme majanduse kiiret kasvu, tõusu ja õitsengut, libisevad kapitalistlikud maad üha rohkem uude majanduskriisi.

1949. a. oktoobris oli tööstustoodangu tase Ameerika Ühendriikides vähenenud 1948. a. oktoobriga võrreldes 22% võrra. 1950. a. alguseks oli kapitalistlikes maades ligi 45 miljonit töötut.

Toodangu ülekülluse tingimustes tugevneb kapitalistlikes maades iga päevaga rahvamasside vaesumise protsess. Majanduskriisi raskused lasuvad eriti raske koormana maršaliseeritud maadel. Marshalli plaan ei kergendanud Euroopa maade olukorda, vaid halvendas seda märgatavalt. Nüüd muutub laiadele rahvamassidele üha selgemaks Marshalli plaani kui Ameerika imperialismi poolt Euroopa maade majandusliku ja poliitilise orjastamise abinõu tõeline mõte.

Kapitalistlike maade majanduse languse kiire protsess tõendab seda, et kapitalism elab üle seisaku, sügava roisku-

mise ja laostumise ajastut, mis viib vältimatult reaktsiooni tugevnemisele poliitika ja kultuuri alal. Pääsemist, väljapääsu kiiresti lähenevast kriisist näevad kapitalistid uute ekspansiooniplaanide teostamises, uue ülemaailmse tapatalgu lahtipäästmises. Uuesti ajab fašistlik jamps maailma-valitsemisest segi Wall Streeti võimumeeste päid.

Neile reaktsioonilistele ideedele on allutatud ka kogu välismaiste imperialistlike riikide, eriti Inglismaa ja Ameerika ametlik teadus ja kultuur. Kodanliku kultuuri sügav ideeline laostumine väljendub alaväärtuslikes kirjandus- ja kunstiteostes, mis praegu ülistavad amoraalsust, metsikust ja teotavad kõiki inimese paremaid jooni.

Oma alatute eesmärkide teostamiseks ja oma agressiivsete röövplaanide elluviimiseks püüavad imperialistid kasutada kõiki teaduse saavutusi. Seda tõendab katse kasutada aatomienergiat ainult hävitusvahendina. Fideismi, kõigi idealismi liikide, inimese saatuse fatalistliku ettemääratuse ning inimeste sisemaailma tühisuse jutlustamine on kodanliku kultuuri ja teaduse põhijooni.

Ei ole raske mõista, et kõige selle eesmärgiks on valmistada rahvaid ideeliselt ette imperialismi uute ekspansiooniplaanide teostamiseks.

Maailma progressiivsed inimesed näevad, millisesse kuristikku viib neid oma aja ära elanud kapitalismiajastu. Nad mobiliseerivad oma jõud aktiivseks võitluseks reaktsioniliste jõudude vastu, rahu ja demokraatia eest, sotsialismi eest. Innustavaks eeskujuks on neile sotsialismimaa, meie sotsialistlik kodumaa.

Nõukogude Liidu eeskuju, sotsialistliku ülesehitustöö edusammud meie maal ning rahvademokraatia maade saavutused tõmbavad endile kapitalistlike maade töötajate ikka suuremat ja suuremat tähelepanu, näitavad neile teed rõhumisest ja ekspluateerimisest vabanemiseks. Meie edusammud ei anna rahu imperialistlikele kiskjatele, kes tahavad inimkonna uuesti viia verisesse sõtta. Just sellega on seletatav vihane «külm sõda», mida demokraatia- ja sotsialismileeri vastu peavad Ameerika Ühendriikide juhtivad ringkonnad, sellega on seletatavad need laimavad väljamõeldised ja väljaastumised, mida Nõukogude Liidu aadressil teevad imperialismi «kultuurikandjad», tema apoloogidid ja kannupoisid.

Täites Wall Streeti käske teostavad Ameerika Ühendriikide juhtivad ringkonnad nii omal maal kui ka Euroopa

maršaliseeritud maades kõige progressiivse allasurumise poliitikat.

Kustutamatu häbiga katab prantsuse reaktionääre ja nende ookeanitaguseid peremehi oma alatuselt pretseden-ditu fakt prantsuse rahva ühe väärikama poja, väljapaistva õpetlase ja rahuürituse eest leppimatu võitleja Joliot-Curie jälitamisest.

Teravas võitluses, mida peab Nõukogude Liit demokraa-tia, humanismi ning väikeste ja suurte rahvaste õiguste austamise eest, on suur tähtsus nõukogude intelligentsi kasvatamisel nõukogude patriotismi vaimus.

Ideoloogilistele septsustele, reaktsiooniliste jõudude diversioonidele, millisel kujul nad ka avalduks, tuleb anda kõige otsustavam vastulöök. Selleks peab kogu meie ideo-loogilisel tööol olema poliitiliselt terav, pealetungiv iseloom.

Me peame igati kultiveerima nõukogude patriotismi, nõu-kogude rahva armastust oma kodumaa vastu, mis on saa-nud tsivilisatsiooni ja rahu kantsiks, sügavat usku kom-munismi ideede lõplikusse võitu, meie riikliku ja ühiskond-liku korra suurde üleolekusse, nõukogude inimese ja kogu meie rahva vaimsete jõudude suurde üleolekusse. Siin on suur töö teha nõukogude intelligentsil, kes on kutsutud bol-ševike partei juhtimisel teostama kasvatus- ja organisee-rimistööd meie maa töörahva hulgas.

ÜK(b)P Keskkomitee otsused ideoloogiliste küsimuste alal on üleskutseks meie intelligentsile ületada julgelt mineviku igandeid, kasvatada meie rahvast ja meie noort kaadrit lep-pimatu võitluse vaimus kodanliku ideoloogia kahjuliku mõjuga, piiritu ustavuse vaimus parteile, rahvale ja kodu-maale, nõukogude patriotismi vaimus.

Nõukogude intelligents; millisel alal ta ka töötaks, peab pidama meeles seda püha kohust, peab kogu jõuga aren-dama nõukogude korda, meie riiki, meie sotsialistlikku kultuuri, arendama nõukogude inimest ja sellega kaasa aitama nõukogude rahva õilsa patriotismi tugevnemisele.

Palav armastus Suures Oktoobrirevolutsioonis sündinud sotsialistliku riigi vastu viis meie rahva võidule kodusõja aastail, oli põhjuseks paljudele tööliste ja talupoegade suure kangelaslikkuse ja ennastalgavuse näidetele võitluses revo-lutsiooni sisemiste ja väliste vaenlaste vastu.

Stalinlike viisaastakute võit muutis Nõukogude riigi mahajäänud agraarmaast üheks maailma kõige rohkem industrialiseeritud maaks, maailma kõige eesrindlikuma kol-

lektiivse põllumajanduse jaoks ning kõige eesrindlikuma kultuuri jaoks. See maailma-ajalooline võit saavutati tänu kogu rahva hiiglaslikule loovale tööle. See oli nõukogude patriotismi — kodumaa ja sotsialismi võidu nimel tehtava nõukogude inimeste innuka loova töö võimsa ja ammendamatu allika — erakordse tõusu tagajärjeks.

Suureks katsumuseks meie kodumaale oli Suur Isamaasõda. Nõukogude rahvas andis hävitava löögi hitlerlikule sõjamasinale ja purustas pihuks ja põrmuks saksa fašismi. Sõja-aastail avaldus nõukogude patriotism erilise jõuga. Nõukogude inimeste sangarlus rindel ja tagalas läheb ajalukku oma kodumaad piiritult armastava rahva kustumatu kangelasteona.

Nõukogudemaa sammub kindlalt ja kiiresti kommunismiteed. Nõukogude patriotismi elustav jõud viib edasi meie ühiskonda, suunab nõukogude inimeste mõtteid, innustab neid loovale tööle ja võitulele kodumaa auks. Ning iga meie edusammuga täidab nõukogude inimesi üha sügavamalt teadmine, et tõeline patriotism — see on ennastsalgav võitlus kommunismi võidu eest.

Inimkonna kaugest unistusest muutuvad kommunismi ideed praegu tegelikkuseks. See tiivustab meie rahvast tema loovas töös, innustab teda uutele võitulele, uutele saavutustele. Kogu meie maa kujutab endast kommunismi hiiglehitust, kommunistliku kasvatuse tohutut kooli miljonitele nõukogude töötajatele, keda juhivad võidult võidule võitmatu bolševike partei ja meie kodumaa suur patrioot, kogu maailma töörahva geniaalne juht seltsimees Stalin.

LOENGU KAVA

Nõukogude patriotismi suur jõud	3
Intelligentsi väljapaistev osa Nõukogude riigis	10
Väsimatult arendada meie teadust, tehnikat ja kultuuri on nõukogude intelligentsi patriootlik kohus	14
Bolševistlik parteilisuus ideoloogias on nõukogude intelligentsi patriotismi kõrgeim väljendus	22
Nõukogude patriotism ja enesekriitika	34
Igati kultiveerida nõukogude patriotismi	41

Vastutav toimetaja R. Mägi.

Tehniline toimetaja E. Ridala.

Ladumisele antud 27. IV 1951. Trükkimisele antud 11. VI 1951. Trükiarv 5000. Paber 54:84, $\frac{1}{16}$. Trükipoognaid 3. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 2,46. Arvutuspoognaid 2,83. MB-08000. Tellimise nr. 1343. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn, Pikk tn. 40/42.

На эстонском языке.

Hind rbl. 1.—

SENI ILMUNUD BROŠÜÜRIDEST ON MÜUGIL:

1. P. K. Figurnov — Marksistlik-leninlik kriisiteooria
2. F. T. Konstantinov — Bulgaaria Rahvavabariik teel sotsialismile
3. S. I. Võgodski — Uusi nähtusi kapitali ekspordis pärast Teist Maailmasõda
4. H. Arman — Tuleviku Tallinn
5. I. Laponogov — Ungari demokraatlik vabariik uuel etapi
6. A. I. Antipov — Tšehhoslovakkia uuel teel
7. J. S. Iljinski — Soome
8. I. Käbin — Marksistliku partei ideoloogilised alused. Lenini teos «Mis teha?»
9. A. S. Perevertailo — Hiina rahva ajalooline võit võitluses oma maa sõltumatuse ja demokraatiseerimise eest
10. ~~_____~~ — ~~_____~~
11. I. Helm — Marksistliku partei organisatsioonilised alused. Lenini raamat «Üks samm edasi, kaks sammu tagasi»
12. V. V. Šaranov — Kas on planeetidel elu
13. M. A. Leonov — Marksistliku dialektika küsimusi J. V. Stalini töödes
14. R. Murel — Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine
15. A. Leontjev — Kapitalismi üldkriisi edasine teravnemine pärast Teist Maailmasõda
16. M. N. Blagoveštšenski — Mongoolia Rahvavabariik
17. P. Rahno — Mikroobid mullas ja nende tegevuse teadlik suunamine
18. M. Ovsjannikova — Naised võitluses rahu eest
19. G. Naan — Proletaarne internatsionalism ja kodanlik natsionalism
20. S. I. Murašov — Seltsimees Stalini kõnest ÜLKNU VIII kongressil komsomoli ülesannete kohta
21. P. F. Judin — Euroopa rahvademokraatia maad teel sotsialismile
22. A. D. Gussakov — Käibevahendite ringluse kiirendamine on sotsialistliku taastootmise tempo tõstmise allikaks
23. A. A. Zvorõkin — Meie kodumaa prioriteet tähtsamate tehniliste avastuste ja leiutiste alal
24. A. Arakeljan — Teed sotsialistliku tööstuse põhivahendite paremaks kasutamiseks
25. J. Saat — Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Eestis

1. (70.) A. K. Azizjan — J. V. Stalini teosest «Rahvusküsimus ja leninism»
2. (71.) M. S. Plissetski — Teadus ja usk inimese tekkimisest
3. (72.) V. M. Pozner — J. V. Stalin marksistliku filosoofilise materialismi põhijoontest
4. (73.) A. P. Ljapin — J. V. Stalin järkjärgulisest üleminekust sotsialismilt kommunismile
5. (74.) T. Avingo — Söödakapsa kasvatamine
6. (75.) A. I. Nesterov — Reumatism ja selle kaasaegsed ravi-meetodid
7. (76.) A. G. Ter-Gevodnjan — A. S. Makarenko pedagoogiline süsteem
8. (77.) P. Kolonitski — Marksism-leninism usust
9. (78.) V. A. Saumjan — Mitsuurinliku bioloogia saavutusi piima-karja kasvatamisel
10. (79.) B. S. Man-kovski — Kesk- ja Kagu-Euroopa rahvademokraat-likud vabariigid on sotsialistlikku tüüpi riigid
11. (80.) G. N. Voitinski — Hiina Kommunistlik Partei võitluses Hiina sõltumatuse ja demokratiseerimise eest
12. (81.) M. G. Mošenski — Poliitilise elu fašiseerimine Ameerika Ühendriikides
13. (82.) F. L. Kovaljov — Meie meetod stahaanovlike töökogemuste tundmaõppimiseks ja massiliseks levita-miseks.
14. (83.) B. A. Tšagin — J. V. Stalini õpetus bolševistlikust partei-lisusest teorias
15. (84.) V. A. Šišakov — Teadus ja usk maailmaruumi ehitusest
16. (85.) A. M. Djakov — India ja Pakistan
17. (86.) A. A. Timofe-jevski — J. V. Stalini teosest «Parempoolsest kal-lakust ÜK(b) Parteis».

Iga brošüür sisaldab ca 30 lk. teksti ja maksab 1 rubla.

Nõudke neid populaarteaduslikke brošüüre kõigist Vabariikliku Raamatukaubanduse Kontori raamatukauplustest, ETKVL-i koopera-tiividest ja «Ajakirjandusliidu» müügipunktidest.

Aasta ja poolaasta tellimisi võetakse vastu kõigis postiasutistes.

Rbl. 1.—

A-17346

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00482021 5